2015

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ У РІВНЕНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

ВІСНИК

Інформаційно-методичний збірник

РІВНЕ

Матеріали обговорено та схвалено навчально-методичною координаційною радою НМЦ ПТО від 23.12.14 року (протокол №4а) і рекомендовано для використання у ПТНЗ області.

Матеріали підготовлені методистами НМЦ ПТО у Рівненській області

Комп'ютерний набір:
– Невірковець Л.Ф., методист НМЦ ПТО,
– Мосійчук Л.М., методист НМЦ ПТО.

Відповідальний за випуск:

В.о. директора навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Рівненській області Голоюх С.М.

ЗМІСТ

ОФІЦІЙНІ ДОКУМЕНТИ

Наказ Міністерства № 2 від 6.01.2015 „Щодо заходів безпеки у навчальних закладах”……..……..……..….4

Наказ МОНУ № 1/9-467 від 16 вересня 2014р. „Щодо організації Всеукраїнських конкурсів фахової майстерності у 2014-2015 навчальному році“ ……..……....7

КЕРІВНИКАМ ПТНЗ

Аналіз стану комп’ютеризації, інформатизації та впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у закладах професійно-технічної освіти Рівненської області за 2014 рік…….….9

АКТУАЛЬНО

Професійна орієнтація як основа самовизначення особи ..……..20

Методика розробки та використання професійно спрямованого проблемного уроку теоретичного та виробничого навчання ……..…...23

Тематика методичних розробок та алгоритм їх складання…….……32

ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА на базі професійно-технічних навчальних закладів

Організація професійної підготовки робітничих кадрів в умовах регіонального професійно-освітнього округу ……...35

СКАРБНИЧКА ПЕДАГОГА

Використання інформаційно-комп’ютерних технологій на уроках української мови (з досвіду роботи)……..…..57

ВИХОВНА РОБОТА

На часі – патріотичне виховання молоді**.** «Виборюючи незалежність»…….…63

ПСИХОЛОГІЧНА СЛУЖБА

Вплив ЗМІ на психіку молоді в умовах інформаційної війни…….……68

ОФІЦІЙНІ ДОКУМЕНТИ

Міністерство освіти і науки України доручило департаментам (управлінням) освіти і науки обласних та Київської міської державних адміністрацій довести до відома керівників дошкільних, позашкільних, загальноосвітніх навчальних закладів, структурних підрозділів професійно-технічних та вищих навчальних закладів заходи щодо забезпечення безпеки під час навчально-виховного процесу.

Зокрема, з метою здійснення заходів безпеки у місцях перебування дітей та студентської молоді в навчальних закладах МОН зобов'язує постійно проводити роз'яснювальну роботу з учнями, студентами, працівниками навчальних закладів та батьківською громадськістю щодо правил поведінки у випадку виявлення вибухонебезпечних та підозрілих предметів за участю співробітників Державної служби з надзвичайних ситуацій та правоохоронних органів, учасників бойових дій у зоні АТО, волонтерів; розробити та розповсюдити пам'ятку із правил поводження із виявленими підозрілими вибухонебезпечними предметами тощо.

Відповідний Наказ Міністерства № 2 від 6.01.2015 «Щодо заходів безпеки у навчальних закладах» розміщено в рубриці «Безпека в закладах освіти» на офіційному веб-сайті МОН.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

№ 2 від 06 січня 2015 року

Щодо заходів безпеки у навчальних закладах

З метою здійснення заходів безпеки у місцях перебування дітей дошкільного віку, учнів та студентської молоді наказую:

1. Департаментам (управлінням) освіти і науки обласних та Київської міської державних адміністрацій, професійно-технічним та вищим навчальним закладам, що належать до сфери управління Міністерства освіти і науки:

1.1. Довести до відома керівників дошкільних, позашкільних, загальноосвітніх навчальних закладів, структурних підрозділів професійно-технічних та вищих навчальних закладів заходи щодо забезпечення безпеки під час навчально-виховного процесу.

1.2. Провести комплекс заходів з організації і забезпечення збереження життя та здоров'я всіх учасників навчально-виховного процесу у закладах освіти.

1.3. Постійно проводити роз'яснювальну роботу з вихованцями, учнями, студентами, працівниками навчальних закладів та батьківською громадськістю за участю співробітників Державної служби з надзвичайних ситуацій та правоохоронних органів, учасників бойових дій у зоні АТО, волонтерів щодо правил поведінки у випадку виявлення вибухонебезпечних та підозрілих предметів.

1.4. Розробити та розповсюдити серед учнів, студентів, педагогічних та науково-педагогічних працівників пам'ятку із правил поводження із виявленими підозрілими вибухонебезпечними предметами, у тому числі замаскованими під них речами (на сайті Міністерства розміщено інформаційні матеріали з питань безпеки в закладах освіти: www.mon.gov/ua/hotline).

1.5. Обмежити доступ на територію закладів освіти осіб, які не задіяні в проведенні навчально-виховного процесу, та посилити контроль за недопущенням внесення до приміщень навчальних закладів вибухонебезпечних та інших предметів, що можуть становити загрозу здоров'ю і життю дітей та працівників.

1.6. Посилити охорону навчальних закладів, особливо в регіонах з підвищеним ризиком екстремістських та терористичних проявів, за сприяння батьківської спільноти, громадськості, волонтерів.

1.7. Забезпечити оперативне інформування силових та інших структур у разі виявлення у навчальних закладах та на прилеглих до них територіях зброї, боєприпасів, вибухових речовин.

2. Контроль за виконанням цього наказу залишаю за собою.

Міністр Сергій Квіт

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
пр. Перемоги, 10, м. Київ, 01135, тел. (044) 481- 32 -21, факс (044) 236-1049
E-mail: ministry@mon.gov.ua, код ЄДРПОУ 38621185

Від 16.09.2014 № 1/9-467
На №_____ від _____

Департаменти (управління) освіти і науки обласних та Київської міської державних адміністрацій

Щодо організації Всеукраїнських конкурсів фахової майстерності у 2014/2015 навчальному році

Відповідно до Указу Президента України від 18 вересня 2004 року № 1102 «Про додаткові заходи щодо вдосконалення професійно-технічної освіти в Україні», Положення про Всеукраїнські учнівські олімпіади, турніри, конкурси з навчальних предметів, конкурси-захисти науково-дослідницьких робіт, олімпіади зі спеціальних дисциплін та конкурси фахової майстерності, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 22 вересня 2011 р. № 1099, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 17 листопада 2011 р. за № 1318/20056, у 2014/2015 навчальному році заплановано проведення Всеукраїнських конкурсів фахової майстерності серед учнів професійно-технічних навчальних закладів (далі – Всеукраїнські конкурси) з таких професій:

- перукар – на базі Державного навчального закладу «Запорізьке вище професійне училище сфери послуг»;
- монтажник санітарно-технічних систем та устаткування – на базі Міжрегіонального вищого професійного училища автомобільного транспорту та будівництва м. Львова;
- водій автотранспортних засобів категорії «С» - на базі Державного навчального закладу «Ніжинський професійний аграрний ліцей» Чернігівської області;
- штукатур – на базі Державного навчального закладу «Сумське міжрегіональне вище професійне училище»;
- слюсар з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування – на базі Вищого професійного училища № 34 м. Виноградів Закарпатської області.

Просимо розпочати підготовку та здійснити організаційні заходи щодо забезпечення І (першого) і ІІ (другого) етапів вищезазначених Всеукраїнських конкурсів, а також надати кандидатів до складу робочих груп експертів-консультантів з розроблення теоретичних і практичних завдань.

Пропозиції до 30 вересня 2014 року необхідно надсилати у паперовому варіанті департаменту професійно-технічної освіти та на електронну адресу: talina@ua.com за встановленою формою, що додається.

Додаток: на 1 арк.

Заступник Міністра Павло Полянський

Перегуда Н. І.
248-24-31

КЕРІВНИКАМ ПТНЗ

АНАЛІЗ СТАНУ КОМП‘ЮТЕРИЗАЦІЇ, ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЗА 2014 РІК

Проведено щорічний аналіз та підведено підсумки комп’ютеризації та інформатизацій профтехзакладів області, використання можливостей Інтернет та впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виробничий процес у професійно-технічних навчальних закладах області за 2014 рік.

Станом на 01.01.2015 у **19-и** профтехзакладах області державного та обласного підпорядкування навчалось **10505** учень, яких навчали **1190** педагогічних працівники. Порівняно з минулим роком (10670 та 1133 чол.) кількість учнів зменшилась на 165 чол., а кількість педпрацівників збільшилась на 57 чол. Середня кількість учнів у закладі ПТО області становить **553** особи (у минулому році - 562 особи). В середньому на одного педагога приходиться майже **8,8 учні** (9,4 учнів – у минулому році). Протягом останніх років спостерігається в цілому незначне скорочення кількості учнів, у той час як кількість педагогів дещо зростає.

На 01.01.2015 у профтехзакладах області нараховувалось **1591** персональних комп’ютери, що на **51** ПК (на **3,9%**) більше, порівняно з минулорічним (1540 ПК). З наявної комп’ютерної техніки **1306** ПК (**82,0%**) використовувалось безпосередньо у навчальному процесі (1259 ПК, або 81,75 % - за минулий рік).

Діаграма 1

Як і протягом минулих років спостеріга-

ється тенденція до зростання загальної кількості персо-нальних комп'ютерів у навчальних закладах та збільшення їх кількості та відсотка у використанні безпосередньо в навчальному процесі (*див. Діаграму 1*).

Найбільше персональних комп'ютерів знаходиться на балансі ВПУ № 22 м. Сарни – 132 ПК, ДНЗ „Здолбунівське вище професійне училище залізничного транспорту" та ДПТНЗ „Сарненський професійний аграрний ліцей" – по 125 ПК, Рівненського професійного ліцею – 122 ПК. У восьми із 19-и закладів ПТО області нараховується 100 і більше персональних комп'ютери.

Загальний рівень комп'ютерного забезпечення закладів ПТО області становив **6,6** учнів на 1 ПК (6,93 уч./ПК- у минулому році), рівень забезпеченості навчального процесу – **8,0** уч./ПК (8,5 уч./ПК.- минулого року). Забезпеченість навчально-виробничого процесу персональними комп'ютерами (кількість учнів на 1 ПК, що використовується у навчальному процесі) у профтехзакладах області щорічно покращується, що відображається на Діаграмі 2.

Діаграма 2

Станом на 01.01.2015 найвищий загальний рівень забезпеченості комп'ютерною технікою був: у ДНЗ „Здолбунівське вище професійне училище залізничного транспорту" (3,7 уч./ПК проти 3,73 уч./ПК у минулому році), ДПТНЗ „Сарненський професійний аграрний ліцей" (4,15 уч./ПК; за минулий рік – 4,69 уч./ПК), ДНЗ „Рівненське вище професійне училище ресторанного сервісу і торгівлі" (4,88 уч./ПК проти 5,5 уч./ПК у минулому році).

За станом забезпечення навчального процесу найкращі показники: у ДНЗ „Здолбунівське вище професійне училище залізничного транспорту“ (3,92 уч./ПК проти 3,97 уч./ПК у минулому році), ДПТНЗ „Сарненський професійний аграрний ліцей“ (4,36 уч./ПК; за минулий рік – 4,95 уч./ПК), ДНЗ „Дубенське вище художнє професійно-технічне училище“ (5,71 уч./ПК проти 5,37 уч./ПК у минулому році).

У 2014 році суттєво покращився стан комп’ютерного забезпечення у ВПУ № 25 смт Демидівка, де придбано 19 нових ПК, ДНЗ „Здолбунівське ВПУ залізничного транспорту (придбано 12 ПК), ДНЗ „Рівненське ВПУ ресторанного сервісу і торгівлі“ (придбано 10 ПК).

Найнижчий рівень забезпеченості залишається у Рокитнівському професійному ліцеї (загальний – 27,8 уч./ПК; навчального процесу - 52,6 уч./ПК), ВПУ № 24 м. Корець (відповідно 14,5 уч./ПК та 18,3 уч./ПК), ДПТНЗ "Соснівський професійний ліцей" (13,9 уч./ПК та 16,3 уч./ПК).

Потребують ремонту або списання **165** ПК або **10,37%** від загальної кількості (минулорічні показники відповідно 161 ПК та 10,45%).

Станом на 01.01.15 у закладах ПТО області нараховувалось **95** мультимедійний проектори, **10** мультимедійних дошок, **84** широкоформатний TV-приймачі з USB-входом для підключення ПК, **22** цифрових відеокамери, **29** цифрових фотокамери, **51** веб-камера, що порівняно з минулорічним відповідно різниться на +4, -1, +30, +1, +1, +3.

Мультимедійним та цифровим фото-відео обладнанням найкраще забезпечені ДНЗ „Здолбунівське ВПУ залізничного транспорту“ та ДНЗ „Рівненське ВПУ ресторанного сервісу і торгівлі“.

Кабінетів комп’ютерної техніки обладнано у закладах ПТО області – **47** (на 2 більше, ніж минулого року), інших кабінетів, обладнаних комп’ютерною технікою – **236** (213 – минулого року), що разом становить **44,36**% (40,7% у минулому році) від загальної кількості навчальних приміщень у профтехзакладах.

У **18**-и закладах обладнані комп'ютерною технікою бібліотеки, у яких встановлено **72** ПК (на 6 ПК більше, ніж у минулому році), що забезпечені доступом до мережі Інтернет.

Для забезпечення учнів, які проживають у гуртожитках, доступом до мережі Інтернет у **16**-и профтехзакладах області гуртожитки облаштовані комп'ютерною технікою (всього встановлено **67** ПК, у минулому році – 63 ПК); усі забезпечені доступом до мережі Інтернет.

В усіх 19 закладах ПТО області державного та обласного підпорядкування забезпечено під'єднання до мережі Інтернет, діє електронна пошта, розроблені та функціонують Інтернет-сайти навчальних закладів .

На кінець 2014 року до мережі Інтернет було під'єднано навчальних та адміністративних приміщень навчальних закладів - **434** (у минулому році було 385), з них, навчальних – **244** (233 – у минулому році), або **38,27%** (36,75% - у минулому році) від усіх навчальних приміщень; **1187** ПК (1113 ПК – за минулий рік) персональних комп'ютерів забезпечені виходом у мережу Інтернет, з яких **1024** ПК (959 ПК – у минулому році році) використовується безпосередньо у навчальному процесі.

Забезпеченість учнів доступом до мережі Інтернет в станом на 01.01.2015 становить **8,85** учнів на 1 персональний комп'ютер, що має вихід в мережу Інтернет, забезпеченість доступом до Інтернет в ході навчального процесу – **10, 26** уч./ПК (*Див. Діаграму 3*).

Діаграма 3

Найкраще доступом до мережі Інтернет забезпечені учні ДНЗ „Здолбунівське ВПУ залізничного транспорту" (3,7 уч./ПК – загальний та 3,92 уч./ПК – навчального процесу), ДПТНЗ "Сарненський професійний аграрний ліцей (відповідно: 4,55 уч./ПК та

4,94 уч./ПК), ДНЗ „Рівненське ВПУ ресторанного сервісу і торгівлі (4,97 уч./ПК та 5,84 уч./ПК), Рівненського професійного ліцею (5,39 уч./ПК та 6,08 уч./ПК), ВПУ № 29 смт Володимирець (5,7 уч./ПК та 6,18 уч./ПК).

Найнижчі показники із забезпечення учнів доступом до мережі Інтернет, як і попереднього року, у Рокитнівському професійному ліцеї – 27,8 та 52,6 уч./ПК, ВПУ № 24 м. Корець – 32 та 32 уч./ПК, Радивилівському професійному ліцеї – 16,9 та 21,3 уч./ПК.

Продовжувалась робота за освітньою програмою „Intel® Навчання для майбутнього“. У 2014 року проведено два тренінги за вказаною програмою на базі ДПТНЗ „Острозьке ВПУ“, де навчання пройшли 34 педпрацівників закладу.

З початку запровадження програми на базі ПТНЗ області було проведено 32 тренінги за програмою, у яких прийняли участь 414 педпрацівників; ще **4** працівники пройшли навчання у системі профтехосвіти. Всього у програмі „Intel® Навчання для майбутнього“ навчання пройшли **35%** педпрацівників закладів.

У 2014 році інформаційно-комунікаційні технології у навчальному процесі використовували **66,64**% педпрацівників (проводили заняття з використанням ІКТ); минулорічний показник становив – 57,8% .

У навчально-виробничому, виховному процесах у профтехзакладах у 2014 році використовувалось приблизно **4100** (1840 - за минулий рік) різноманітних електронних засоби навчального призначення (навчально-тематичні презентації, відеофільми, електронні посібники, тестові програмні засоби, тренажери, навчально-тематичні сайти тощо). З них, **2186** (1277 – в минулому році) ЕЗНП розроблених педпрацівниками профтехзакладів. Розробку власних ЕЗНП проводять **370** (240 – за 2012 рік) педпрацівників, що становить **31,1%** (21,2% - минулого року) від загальної кількості.

Згідно вимог листа Міністерства освіти і науки України від 21.02.2014 за № 1/9-127 „Про проведення Всеукраїнського фестивалю навчальних фільмів

„Урок майстра“ професійно-технічні заклади Рівненської області провели роботу зі створення відеофільмів на названу тему.

Із 16 фільмів, поданих профтехзакладами у навчально-методичний центр, творчою групою у складі директора та методистів НМЦ ПТО, згідно умов конкурсу було відібрано три кращі фільми, які представляли профтехосвіту області на Всеукраїнському фестивалі. Ними стали відеофільми Вищого професійного училища № 1 м. Рівне, ДНЗ „Дубенське вище художнє професійно-технічне училище“ та Квасилівського професійного ліцею

24-25 квітня 2014 року на базі Київського національного університету культури та мистецтв відбувся національний фінал Міжнародної студентської Олімпіади у сфері інформаційних технологій „IT-Universe 2013/14“ в Україні. Рівненщину у національному фіналі представляли учні групи № 8 за професією „Оператор електронно-обчислювальних та обчислювальних машин. Обліковець з реєстрації бухгалтерських даних“ Вищого професійного училище № 1 м. Рівне Булюкіна Анастасія та Овсійчук Владислав під керівництвом викладача Рябої Людмили Станіславівни.

За підсумками національного фіналу „IT-Universe 2013/14“ Владислав та Анастасія вибороли у своїх номінаціях перші місця з та отримали іменні дипломи та подарунки, а їх викладач і наставник Людмила Станіславівна була відзначена грамотою за вагомий внесок в організацію та проведення Міжнародної студентської олімпіади.

За результатами командного заліку команду ВПУ № 1 м. Рівне нагороджено дипломом (II місце) за перемогу у національному фіналі Міжнародної студентської олімпіади у сфері інформаційних технологій для студентів вищих учбових закладів I-IV рівнів акредитації.

У 2014 році проводився Міжнародний конкурсу з веб-дизайну та комп’ютерної графіки серед студентів та учнів. Організаторами конкурсу були Вінницький національний технічний університет, Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Вінницькій області, Міжнародний навчально-освітній центр комп’ютерних технологій АПТЕК та інші.

У конкурсі прийняли участь учні другого та третього курсів ВПУ № 1 м. Рівне за професією „Оператор електронно-обчислювальних машин, обліковець з реєстрації бухгалтерських даних“ під керівництвом педагога Рябої Людмили Станіславівни та стали призерами у номінаціях: „Краща 3D-графіка“ – Овсійчук Владислав Сергійович (гр. № 8) – ІІІ місце; „Краща 2D векторна графіка“ – Тарасов Андрій Сергійович (гр. №1 2) – ІІІ місце; „Краща 2D растрова графіка“ – Форсюк Олена Сергіївна (гр. №1 2) – ІІ місце; „Краща 2D растрова графіка“ – Щепанський Вадим Олександрович (гр. №1 2) – ІІІ місце.

Питання впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виробничий процес у профтехзакладах області, поширення інноваційних педагогічних технологій, перспективного педагогічного досвіду та поточної діяльності розглядались на засіданнях методичної секції педагогічних працівників комп’ютерних дисциплін, які були проведені 20.04.2014 на базі ВПУ № 22 м. Сарни та 20.11.2014 на базі НМЦ ПТО у Рівненській області.

На заняттях секції велика увага приділялась використанню можливостей Інтернет у навчальному процесі, зокрема, - проведенню занять у формі веб-квестів, створенню дистанційних курсів у системі дистанційного навчання Moodle, розробці та використанню віртуальних турів та ін.

Питання використання інформаційно-комунікаційних технологій, електронних засобів навчального призначення, можливостей мережі Інтернет та дистанційних форм навчання розглядалось на засіданні методичної секції методистів та засіданні методичної секції заступників директорів з навчально-виробничої роботи ПТНЗ .

За результатами діяльності закладів профтехосвіти області з питань комп’ютеризація та інформатизації закладів ПТО, використання Інтернет, впровадженні інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виробничий процес проведено рейтингову оцінку діяльності ПТНЗ області за 2014 рік.

Кращі результати у **Здолбунівського професійного ліцею** (489,44 рейтингових балів) **– І місце**, **ДНЗ „Рівненське ВПУ ресторанного сервісу і торгівлі“** (372,68 рейтингових балів) **- ІІ місце**, **ДПТНЗ „Сарненський професійний аграрний ліцей“** (332,99 рейтингових балів) **– ІІІ місце**.

Серед кращих слід відзначити Рівненський професійний ліцей (317,51 рейтингових балів) та ВПУ № 29 смт Володимирець (283,23 рейтингових балів).

Замикають рейтингову шкалу ДПТНЗ "Соснівський професійний ліцей" (124,78 балів) – 17-е місце (показник покращився), ВПУ № 24 м. Корець (85,76 балів) – 18-е місце, Рокитнівський професійний ліцей (52,42 балів) – 19-е місце (*Див. діаграми 4-7).*

Діаграма 4

Діаграма 5

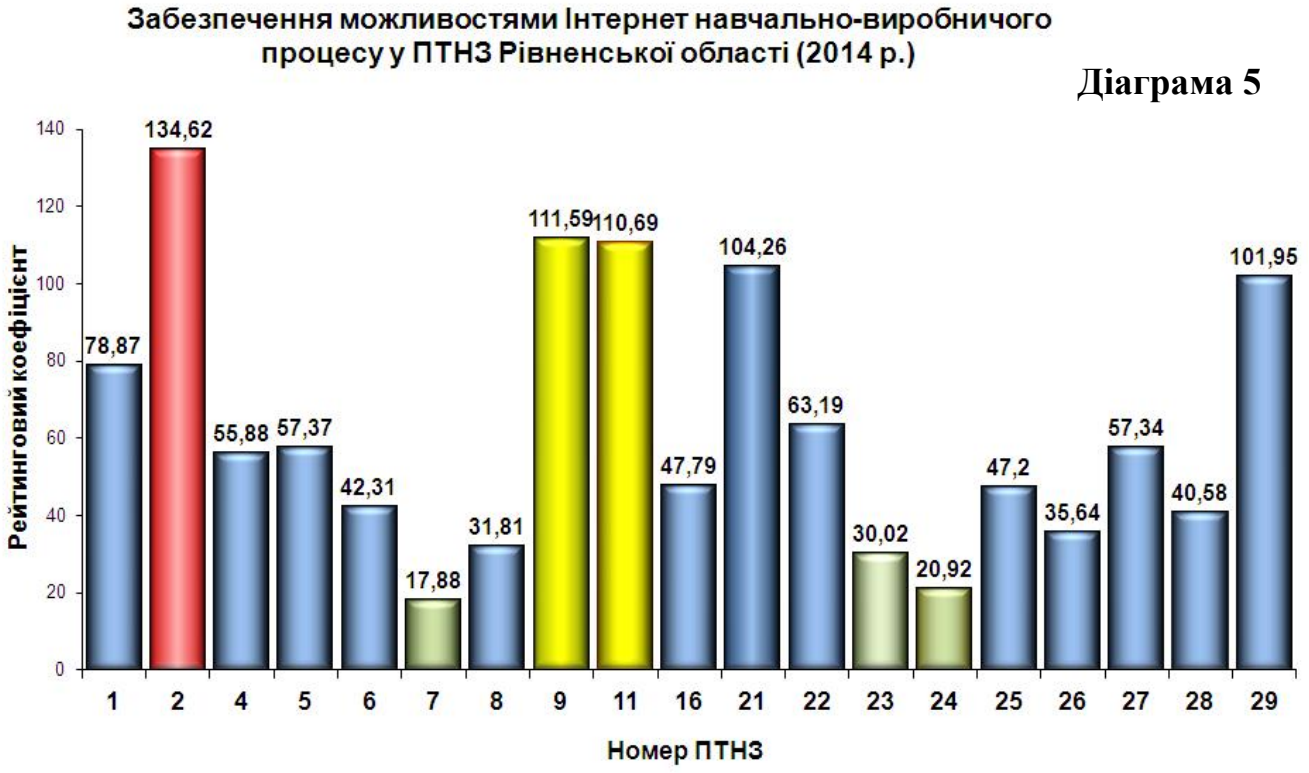

Діаграма 6

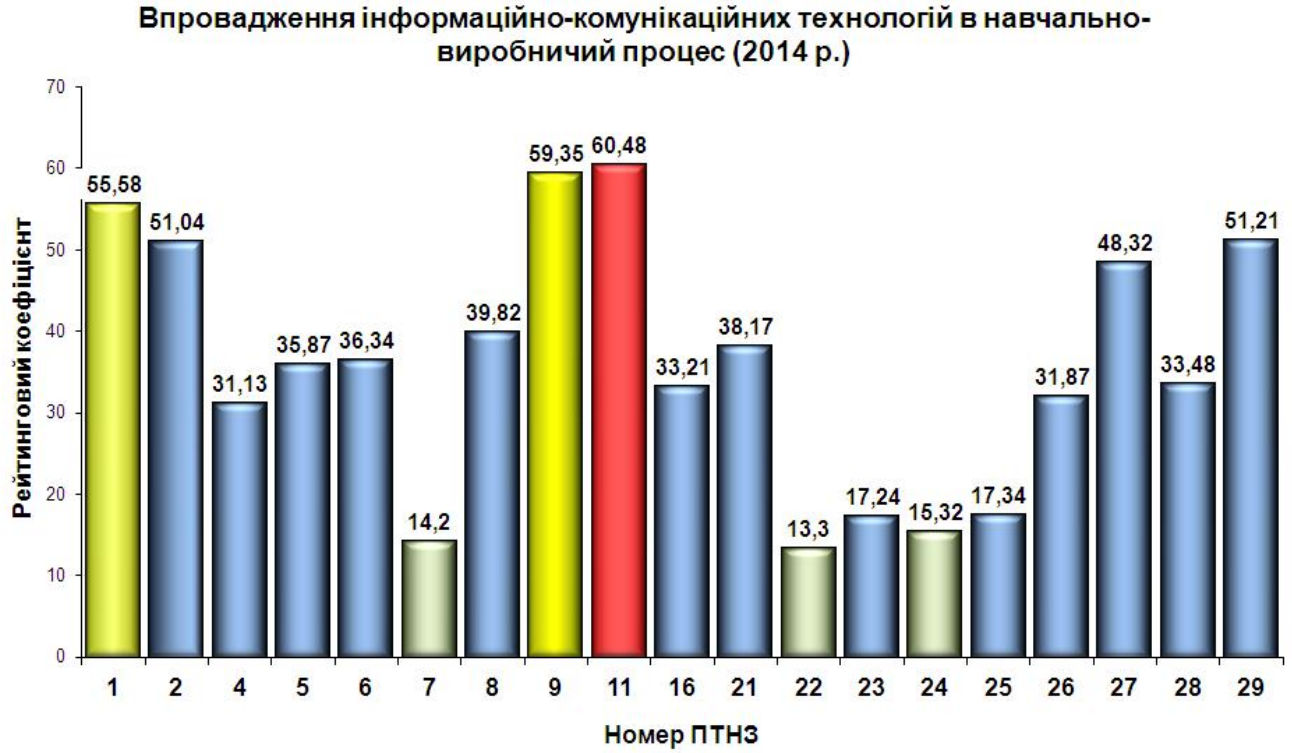
Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в навчально-виробничий процес (2014 р.)
Рейтинговий коефіцієнт
70
60
50
40
30
20
10
0
55,58
51,04
31,13
35,87
36,34
14,2
39,82
59,35
60,48
33,21
38,17
13,3
17,24
15,32
17,34
31,87
48,32
33,48
51,21
1
2
4
5
6
7
8
9
11
16
21
22
23
24
25
26
27
28
29
Номер ПТНЗ

Діаграма 7

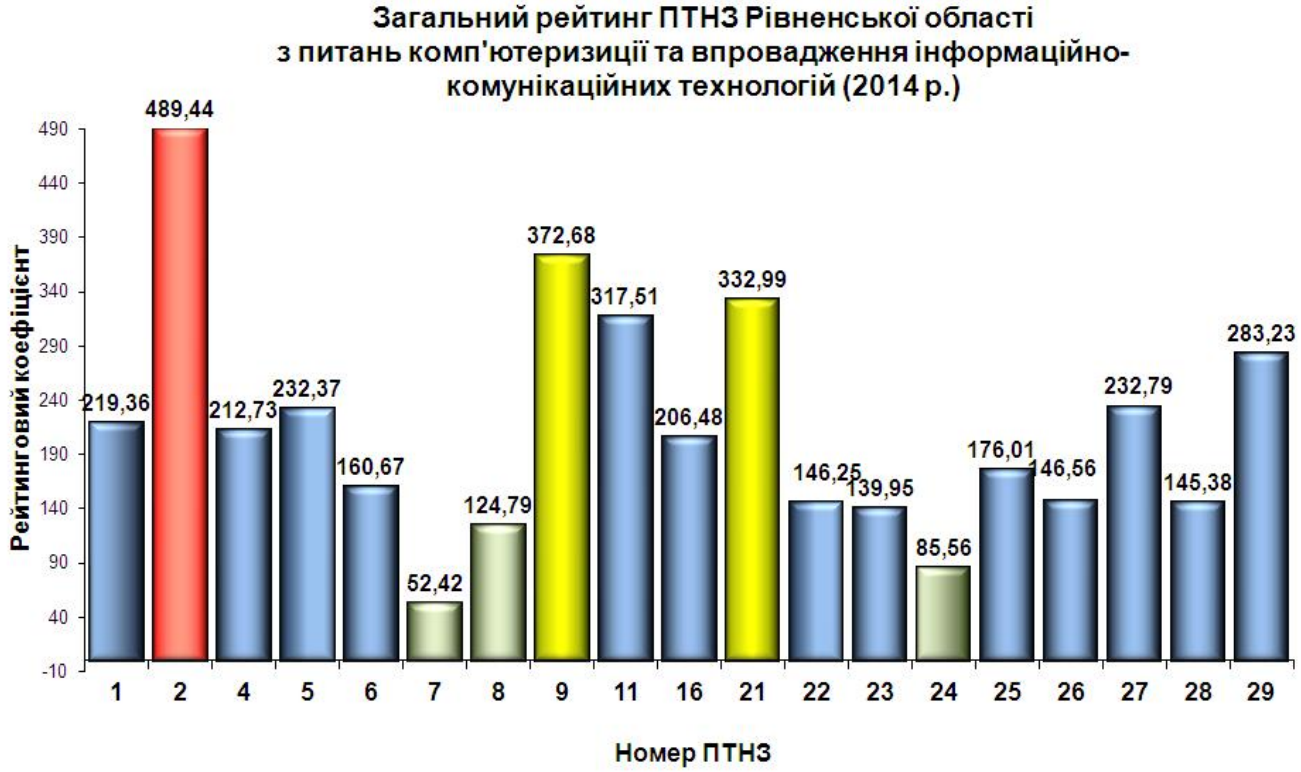
Загальний рейтинг ПТНЗ Рівненської області з питань комп'ютеризиції та впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (2014 р.)
Рейтинговий коефіцієнт
490
440
390
340
290
240
190
140
90
40
-10
219,36
489,44
212,73
232,37
160,67
52,42
124,79
372,68
317,51
206,48
332,99
146,25
139,95
85,56
176,01
146,56
232,79
145,38
283,23
1
2
4
5
6
7
8
9
11
16
21
22
23
24
25
26
27
28
29
Номер ПТНЗ

Номер ПТНЗ задається за старою нумерацією згідно таблиці

№ ПТНЗ	**Назва ПТНЗ**
1	*Вище професійне училище № 1 м. Рівне*
2	*Державний навчальний заклад „Здолбунівське вище професійне училище залізничного транспорту“*
4	*Державний професійно-технічний навчальний заклад „Березнівське вище професійне училище“*
5	*Державний професійно-технічний навчальний заклад „Рівненський центр професійно-технічної освіти сервісу та дизайну“*
6	*Державний професійно-технічний навчальний заклад „Дубровицький професійний ліцей“*
7	*Рокитнівський професійний ліцей*
8	*Державний професійно-технічний навчальний заклад„Соснівський професійний ліцей“*
9	*Державний навчальний заклад „Рівненське вище професійне училище ресторанного сервісу і торгівлі“*
11	*Рівненський професійний ліцей*
16	*Квасилівський професійний ліцей*
21	*Державний професійно-технічний навчальний заклад „Сарненський професійний аграрний ліцей“*
22	*Вище професійне училище № 22 м. Сарни*
23	*Клеванський професійний ліцей*
24	*Вище професійне училище № 24 м. Корець*
25	*Вище професійне училище № 25 смт Демидівка*
26	*Радивилівський професійний ліцей*
27	*Державний навчальний заклад „Дубенське вище художнє професійно-технічне училище“*
28	*Державний професійно-технічний навчальний заклад „Острозьке вище професійне училище“*
29	*Вище професійне училище № 29 смт Володимирець*

.

В.Процюк, заступник директора з навчально-методичної роботи ДПТНЗ „Рівненський центр ПТО сервісу та дизайну”

Професійна орієнтація як основа самовизначення особи

Спираючись на результати дослідно-експериментальної роботи за темою „Організаційно-педагогічні умови підготовки робітників швейної галузі до самозайнятості”, яка здійснювалася на базі ДПТНЗ „Рівненський центр ПТО сервісу та дизайну”, колектив навчального закладу вважає, що професійна орієнтація є комплексною науково-практичною системою діяльності, яка базується на різних формах і методах, спрямованих на допомогу випускнику школи у свідомому виборі професії.

Педагогічний колектив переконаний, що профтехзаклад буде успішним і перспективним, якщо зможе забезпечити ефективну реалізацію таких трьох складових:

1. Здійснення набору учнів на основі науково обґрунтованих даних про специфіку професій та їх вимог до особистісних психофізіологічних якостей абітурієнтів. Побутує думка, що єдиним і основним завданням профорієнтаційної роботи є набір учнів і формування контингенту першого курсу.

Однак, профорієнтаційна робота не матиме дієвої ефективності у подальшому професійному навчанні учнів без належного вивчення ступеня психологічної та практичної готовності абітурієнтів до оволодіння певною професією. Тому, для професій за якими здійснюється підготовка у закладі (перукар, кравець, закрійник) обов’язково проводимо анкетування. Відповіді на питання анкет дають можливість побачити, що ж стало поштовхом до здобуття

певної професії кожним з майбутніх першокурсників. Це дає змогу здійснити набір не у стихійному плані, а створити систему дій, які належить реалізувати у навчальному процесі.

2. Другою, основною складовою, є організація навчально-виховного процесу.

У навчальному закладі здійснено перехід до особистісно-орієнтованої, пошукової моделі навчання. На теоретичному і практичному рівнях у професійній підготовці активно впроваджуються сучасні педагогічні та виробничі технології і методи навчання з використанням ІКТ. Домінуючою складовою протягом усього навчального процесу залишається профорієнтаційна робота і працює вона на імідж навчального закладу. Саме тому, учні ДПТНЗ „Рівненський центр ПТО сервісу та дизайну" беруть участь не тільки в конкурсах, які проводить Міністерство освіти і науки України, а й у конкурсах, виставках, фестивалях, які організовують роботодавці, приватні підприємці та інші структури: Всеукраїнський конкурс перукарського мистецтва „Квітка лотоса", Всеукраїнський конкурс „Бурштинові зорі", конкурс моделей швейного виробництва „Калинове намисто", фестиваль „Смарагдові витоки" та ін. В активі навчального закладу – призові місця та нагороди за результатами участі у таких заходах. Це є досить позитивними складовими у загальній системі профорієнтаційної роботи педагогічного колективу.

Важливо і те, що ДПТНЗ „Рівненський центр ПТО сервісу та дизайну" є одним з навчальних закладів профтехосвіти у м.Рівне, який здійснює загальноосвітню підготовку учнів та має сучасну базу для професійного навчання швейників, перукарів, вишивальниць, флористів. Це обов'язково враховується при плануванні профорієнтаційної роботи.

3. Третьою складовою є випуск та працевлаштування учнів, яке є основним показником результативності роботи колективу навчального закладу.

Вивчення думки роботодавців щодо рівня професійної підготовки фахівців швейної галузі та перукарської справи показує, що переважна

більшість (82%) з них вважає, що ДПТНЗ „Рівненський центр ПТО сервісу та дизайну” дає достатню підготовку своїм випускникам. Це теж є важливим чинником у системі профорієнтаційної роботи.

Кожен новий навчальний рік розпочинаємо з аналізу досягнень, недоліків, недоопрацювань у профорієнтаційній роботі та організації вступної кампанії. За результатами такого аналізу вносимо корективи у план роботи навчального закладу.

Переконані, що профорієнтаційна робота не може обійтися без залучення радіомовлення, телебачення, преси, а також випуску рекламних буклетів з переліком професій та можливостями навчального закладу у професійній підготовці, позаурочній роботі з учнями, організації побутових умов учнів.

Профорієнтаційну роботу проводимо не тільки в обласному центрі, але й у районах та багатьох загальноосвітніх школах, куди виїжджають групи представників нашого профтехзакладу. У рамках таких зустрічей передбачено:

- виступи викладачів, майстрів виробничого навчання , учнів;
- демонстрація моделей зачісок та моделей одягу, виготовленого нашими учнями;
- виставки робіт художньої творчості та робіт флористів;
- надання безкоштовних перукарських послуг та консультації майстрів виробничого навчання з пошиття одягу;
- індивідуальні бесіди із зацікавленими особами та ін.

Ефективність таких заходів значна, тому що викликає зацікавленість у майбутніх абітурієнтів навчальним закладом вцілому та окремими професіями зокрема.

Творчою групою навчального закладу розроблено методичні рекомендації для ПТНЗ області щодо організації профорієнтаційної роботи та опубліковано у Віснику НМЦ ПТО у Рівненській області.

Конкретність, цілеспрямованість, науковий підхід до організації профорієнтаційної роботи обов’язково даватимуть позитивні результати.

Методика розробки та використання професійно спрямованого проблемного уроку теоретичного та виробничого навчання

Пелипчук Микола Петрович
методист НМЦ ПТО
у Рівненській області

У 50-х роках XX століття з'явився новий вид навчання, який дістав назву проблемного. Ця концепція, на думку її авторів, має компенсувати недоліки традиційного або пояснювально-ілюстративного виду навчання. Один із авторів, В. Окунь – так визначає сутність цієї концепції: „Проблемне викладання ґрунтується не на передаванні готової інформації, а на отриманні учнями певних знань та вмінь шляхом вирішення теоретичних та практичних проблем. Суттєвою характеристикою цього викладання є дослідницька діяльність учня, яка з'являється в певній ситуації і змушує його ставити питання-проблеми, формулювати гіпотези та перевіряти їх під час розумових і практичних дій".

Безумовно, ця концепція не вирішує всіх проблем, які виникають у навчальному процесі, але вона має суттєві переваги порівняно з пояснювально-ілюстративним типом навчання.

Сутність проблемного навчання полягає в тому, що учнів спонукають до пізнавальної активності, до самостійних розумових дій, спрямованих на досягнення необхідного результату.

В основі проблемного навчання лежать психологічні закономірності проблемної ситуації та дослідницький принцип теорії пізнання.

Ознаками навчальної проблеми є наявність суперечностей і певної готовності учня до пошуку шляхів вирішення, можливо, неоднозначних.

Навчальна проблема вирішується викладачем і учнем у процесі проблемного навчання. При цьому викладач здійснює проблемне викладання, а учень – проблемне навчання.

У процесі проблемного викладу матеріалу викладач актуалізує досліджуваний матеріал, ставить мету, створює проблемні ситуації, ставить проблему, демонструє шлях наукового відкриття, а саме: розкриває внутрішні суперечності, що виникли в проблемі, міркує вголос, висловлює гіпотези,

аналізує і обговорює, спростовує помилкові припущення, доказує істинність за допомогою досліду або розповіді про експеримент, узагальнює й формулює висновки.

Частково пошуковий шлях передбачає, що учень під керівництвом викладача діє самостійно. Викладач висуває проблему, разом з учнями накреслює шлях її вирішення і ставить допоміжні запитання. Викладач створює проблемну ситуацію, планує кроки вирішення проблеми, формулює проблемне завдання, підказує додаткові дані, обмежує число кроків і поле пошуку, робить висновки.

Для створення проблемних ситуацій можливо: використовувати реально існуючі проблеми досліджуваної науки і проблеми, що виникають у процесі історичного розвитку науки; ставити проблемні завдання, що вимагають теоретичного пояснення фактів і явищ, відомих учням із життя або досвіду роботи.

Проблемні ситуації можна сформувати трьома різними способами:

– шляхом чіткої постановки проблеми викладачем;

– шляхом створення умов, при яких учневі потрібно самому зрозуміти і сформулювати проблему;

– шляхом створення такої проблеми, вирішуючи яку, учень має прийти до нової, додаткової проблеми, виявленої ним самостійно, але передбаченої викладачем.

Вибір того або іншого способу створення проблемної ситуації залежить від характеру навчального матеріалу, від підготовленості учнів, від рівня їхньої пізнавальної самостійності. На практиці частіше доводиться звертатися до постановки проблеми викладачем за активної участі учнів.

Одним із таких способів є виклад нового матеріалу з використанням евристичних питань і завдань, евристичної бесіди, які вимагають активних міркувань, спрямованих на створення проблемних ситуацій, вирішення яких можливо на підставі всебічного аналізу цих ситуацій, зіставлення, узагальнення і систематизації.

Проблемне викладання-учіння складається з таких етапів діяльності суб’єктів дидактичного процесу:

- Організації проблемної ситуації;
- Формулювання проблеми;
- Індивідуального або групового вирішення проблеми суб’єктами учіння;
- Верифікації (перевірки, тлумачення і систематизації) отриманої інформації;
- Використання засвоєних знань у теоретичній та практичній діяльності.

Зіставлення характеристик пояснювально-ілюстративного і проблемного навчання

Традиційне навчання	Проблемне навчання
Навчальний матеріал подається у готовому вигляді. Педагог основну увагу звертає на програму навчання	Новий навчальний матеріал учні отримують під час вирішення теоретичних та практичних проблем
Під час учіння виникають певні прогалини, завади та труднощі, викликані тимчасовим вилученням учня з процесу навчання	Під час вирішення проблеми учні долають усі труднощі, їхня активність і самостійність досягають високого рівня
Темп навчання залежить від навчальної програми	Темп навчання залежить від індивідуально-психічних якостей учнів
Контроль навчальних досягнень тільки частково пов'язаний із процесом навчання; він не є складовою цього процесу	Підвищена активність учнів сприяє розвитку позитивних мотивів навчальної діяльності, зменшує необхідність формальної перевірки результатів
Відсутність можливості досягнення учнями 100% позитивних результатів; найбільшу трудність викликає використання інформації на практиці	Результати навчання є достатньо високими та стійкими. Учні легше використовують отримані знання на практиці та водночас розвивають свої вміння і творчі здібності

Основний недолік традиційного навчання – це слабка реалізація розвивальної функції навчального процесу, тому що навчальна діяльність учнів має переважно репродуктивний характер. Під час проблемного навчання педагог не дає готових знань, а організовує їх пошук учнями шляхом спостереження, аналізу фактів, активної розумової діяльності.

Процес навчання, навчально-пізнавальна діяльність уподібнюється науковому пошуку й характеризується в поняттях: проблема, проблемна ситуація, гіпотеза, засоби вирішення, експеримент, результати пошуку тощо.

Етапи проблемного навчання

Дії суб'єкта викладання (педагога)	Дії суб'єкта учіння (учня)
Створення проблемної ситуації	Усвідомлення суперечностей у навчальному матеріалі, який вивчається
Організація обміркування проблеми та її формулювання	Формулювання навчальної проблеми
Організація пошуку формулювання гіпотези	Висування гіпотези, яка пояснює досліджувану навчальну проблему
Організація верифікації (перевірки) гіпотези	Перевірка гіпотези шляхом експерименту, вирішення завдань, наукового пошуку тощо
Організація узагальнення результатів попередніх дій і використання здобутих знань на практиці	Аналіз отриманих результатів, формування висновків, використання їх у практичній діяльності

Зробимо декілька зауважень щодо базових понять проблемного навчання. Один із авторів цієї концепції – А.М. Матюшкін – так визначає *проблемну ситуацію*: це особливий вид розумової взаємодії суб'єктів дидактичного процесу, що характеризується таким психологічним станом учня під час вирішення цих завдань, який вимагає виявлення (відкриття або засвоєння) нових знань або способів діяльності. Отже, проблемна ситуація – це така ситуація, під час розв'язання якої суб'єктові учіння не вистачає знань і він повинен сам їх шукати.

А.М. Матюшкін наводить 6 правил створення проблемної ситуації

1. Перед суб'єктами учіння слід поставити таке практичне або теоретичне завдання, виконання якого вимагає засвоєння нових знань і опанування нових навичок і умінь.
2. Завдання має відповідати розумовим здібностям суб'єктів учіння.
3. Проблемне завдання дається до пояснення матеріалу, що вивчається.
4. Проблемними завданнями можуть бути:

- Засвоєння навчального матеріалу.
- Формулювання запитання, гіпотези.
- Практичне завдання.

5. Одна і та сама проблема може бути створена різними типами завдань.
6. Розв'язанню дуже складної проблемної ситуації суб'єкт викладання сприяє шляхом указування суб'єкту учіння причин невиконання даного йому практичного завдання або неможливості пояснення ним тих чи інших фактів.
(*Матюшкин А.М. Проблемные ситуации в мышлении и обучении. М.,1972)*

Під час проведення занять можна використовувати такі **рівні проблемного навчання:**

- постановка проблеми та її розв'язання педагогом;
- створення проблеми педагогом та її розв'язання спільно з учнями;
- розв'язання учнями проблемних завдань, які виникають у процесі учіння;
- учні разом з педагогом визначають проблему і самостійно її розв'язують.

Основні переваги проблемного навчання полягають у тому, що воно розвиває розумові здібності учнів як суб'єктів учіння; викликає у них інтерес до учіння і відповідно сприяє виробленню мотивів і мотивації навчально-пізнавальної діяльності; пробуджує їхні творчі нахили; має різнобічний характер; виховує самостійність, активність і креативність учнів; сприяє

формуванню всебічно розвинутої особистості, спроможної вирішувати майбутні професійні та життєві проблеми.

Однак, не варто абсолютизувати проблемне навчання, слід чітко уявляти, за яких умов воно виправдовує себе, а коли – ні. Практика свідчить, що викладачі нерідко створюють проблемні ситуації невиправдано. Зокрема, намагання частини викладачів створювати проблемні ситуації на уроці з метою підведення учнів до самостійного формулювання ними означень нових понять, алгоритмів саме по собі корисне для розвитку продуктивного мислення, але потребує багато навчального часу на уроці, внаслідок чого на реалізацію інших етапів не вистачає часу. Тому проблемна ситуація на уроках повинна створюватись тоді, коли викладач упевнений в тому, що в групі знайдуться учні, які справляться з нею, і на розв'язування проблеми не витрачатиметься надмірного обсягу часу.

Проблемне навчання не завжди можна використовувати через складність матеріалу, що вивчається, непідготовленість суб'єктів навчального процесу. Це пов'язане, по-перше, зі спадом мотивації педагогічної діяльності викладачів, по-друге, зі зниженням рівня мотивації навчально-пізнавальної діяльності молоді. Напевно, виправдовує себе комплексне використання традиційного та проблемного навчання, які взаємно доповнюють одне одного і компенсують недоліки.

Література

1. Атанов Г.А. Проблемный характер обучения как реализация деятельностного подхода [Текст]/Г.А. Атанов//Деятельностный поход в обучении/Г.А. Атанов. – Донецк, 2001.
2. Григорова, Е.Н. Принцип непрерывной проблемности в преподавании в высшем учебном заведении [Текст]/Е.Н. Григорова//Пробл. інж.-пед. освіти: зб. наук. пр./Укр. інж.-пед. акад. – Х., 2007. – Вип. 16.
3. Іщенко Т.Д. До питання про проблемне навчання в технічних вузах [Текст]/Т.Д. Іщенко//Пробл. освіти: наук.-метод. зб./М-во освіти і науки України, Наук.-метод. центр вищої освіти. – К., 2005. – Вип. 41.
4. Кононов В.П. Эвристическая составляющая в системе дистанционного образования: уточняем предложения [Текст]/В.П. Кононов, Т.В. Якушенок//Инновации в образовании. – 2006. – № 2.
5. Марігодов В. К. Системний підхід до підготовки проблемної лекції [Текст]/В.К. Марігодов//Нові технології навчання: наук.-метод. зб./М-во освіти і науки України, Ін-т інновац. технологій і змісту освіти.– К., 2007. – Вип. 46.

6. Пуйман С.А. Проблемные формы и методы обучения [Текст]/С.А. Пуйман, В.В. Чечет//Практикум по педагогике: пособие для студентов высш. учеб. заведений пед. специальностей/С.А. Пуйман, В.В. Чечет. – Минск, 2003.
7. Совгіра С.В. Організація проблемного навчання в курсі екології [Текст]/С.В. Совгіра//Педагогіка і психологія. – 2007. – № 1.
8. Соловьев А. Опыт проблемно-ориентированного обучения в Дании [Текст]/А. Соловьев//Высш. образование в России. – 2007. – № 12.
9. Технології проблемного навчання [Текст]/О.Е. Коваленко [та ін.]//Методика професійного навчання: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. інж.-пед. спец. традиц. та дистанц. форм навчання/О.Е. Коваленко [та ін.]; Укр. інж.-пед. акад. – Харків: Контраст, 2008.
10. Топузов О. Інтелектуальний розвиток учнів у проблемному навчанні [Текст]/О. Топузов//Рідна шк. – 2005. – № 11.
11. Топузов О. Становлення проблемного навчання в педагогічній науці [Текст]/О. Топузов//Рідна шк. – № 11.
12. Чаусов А.А. Использование проблемных ситуаций на занятиях по физике и высшей математике [Текст]/А.А. Чаусов//Управління якістю професійної освіти: зб. наук. пр./Укр. інж.-пед. акад. – Х., 2007.
13. Яковлева Е.В. Проблемные лекции как средство формирования логической культуры студентов [Текст]/Е.В. Яковлева//Сред. проф. образование. – 2008. – № 9.

Проблемне навчання

Зіставлення характеристик пояснювально-ілюстративного і проблемного навчання

Традиційне навчання	Проблемне навчання
Навчальний матеріал подається у готовому вигляді. Педагог основну увагу звертає на програму навчання	Новий навчальний матеріал учні отримують під час вирішення теоретичних та практичних проблем
Під час учіння виникають певні прогалини, завади та труднощі, викликані тимчасовим вилученням учня з процесу навчання	Під час вирішення проблеми учні долають усі труднощі, їхня активність і самостійність досягають високого рівня
Темп навчання залежить від навчальної програми	Темп навчання залежить від індивідуально-психічних якостей учнів
Контороль навчальних досягнень тільки частково пов’язаний із процесом навчання; він не є складовою цього процесу	Підвищена активність учнів сприяє розвитку позитивних мотивів навчальної діяльності, зменшує необхідність формальної перевірки результатів
Відсутність можливості досягнення учнями 100% позитивних результатів; найбільшу трудність викликає використання інформації на практиці	Результати навчання є достатньо високими та стійкими. Учні легше використовують отримані знання на практиці та водночас розвивають свої вміння і творчі здібності

Основний недолік традиційного навчання – це слабка реалізація розвивальної функції навчального процесу, тому що навчальна діяльність учнів має переважно репродуктивний характер. Під час проблемного навчання педагог не дає готових знань, а організовує їх пошук учнями шляхом спостереження, аналізу фактів, активної розумової діяльності.

Процес навчання, навчально-пізнавальна діяльність уподібнюється науковому пошукові й характеризується в поняттях: проблема, проблемна ситуація, гіпотеза, засоби вирішення, експеримент, результати пошуку тощо.

Етапи проблемного навчання

Дії суб’єкта викладання (педагога)	Дії суб’єкта учіння (учня)
Створення проблемної ситуації	Усвідомлення суперечностей у навчальному матеріалі, який вивчається
Організація обміркування проблеми та її формулювання	Формулювання навчальної проблеми
Організація пошуку формулювання гіпотези	Висування гіпотези, яка пояснює досліджувану навчальну проблему
Організація верифікації (перевірки) гіпотези	Перевірка гіпотези шляхом експерименту, вирішення завдань, наукового пошуку тощо
Організація узагальнення результатів попередніх дій і використання здобутих знань на практиці	Аналіз отриманих результатів, формування висновків, використання їх у практичній діяльності

Правила створення проблемної ситуації

7. Перед суб'єктами учіння слід поставити таке практичне або теоретичне завдання, виконання якого вимагає засвоєння нових знань і опанування нових навичок і умінь.

8. Завдання має відповідати розумовим здібностям суб'єктів учіння.

9. Проблемне завдання дається до пояснення матеріалу, що вивчається.

10. Проблемними завданнями можуть бути:

- Засвоєння навчального матеріалу;
- Формулювання запитання, гіпотези;
- Практичне завдання.

11. Одна і та сама проблема може бути створена різними типами завдань.

12. Розв'язанню дуже складної проблемної ситуації суб'єкт викладання сприяє шляхом указування суб'єкту учіння причин невиконання даного йому практичного завдання або неможливості пояснення ним тих чи інших фактів. (*Матюшкин А.М. Проблемные ситуации в мышлении и обучении. М.,1972.)*

Рівні проблемного навчання

- постановка проблеми та її розв'язання педагогом;
- створення проблеми педагогом та її розв'язання спільно з учнями;
- розв'язання учнями проблемних завдань, які виникають у процесі учіння;
- учні разом з педагогом визначають проблему і самостійно її розв'язують.

Основні достоїнства проблемного навчання полягають у тому, що воно розвиває розумові здібності учнів як суб'єктів учіння; викликає у них інтерес до учіння і відповідно сприяє виробленню мотивів і мотивації навчально-пізнавальної діяльності; пробуджує їхні творчі нахили; має різнобічний характер; виховує самостійність, активність і креативність учнів; сприяє формуванню всебічно розвинутої особистості, спроможної вирішувати майбутні професійні та життєві проблеми.

Застереження. Не варто абсолютизувати проблемне навчання, слід чітко уявляти, за яких умов воно виправдовує себе, а коли – ні. Практика свідчить, що викладачі нерідко створюють проблемні ситуації невиправдано. Зокрема, намагання частини викладачів створювати проблемні ситуації на уроці з метою підведення учнів до самостійного формулювання ними означень

нових понять, алгоритмів саме по собі корисне для розвитку продуктивного мислення, але потребує багато навчального часу на уроці, внаслідок чого на реалізацію інших етапів не вистачає часу. Тому проблемна ситуація на уроках повинна створюватись тоді, коли викладач упевнений в тому, що в групі знайдуться учні, які справляться з нею, і на розв’язування проблеми не витрачатиметься надмірного обсягу часу.

Тематика методичних розробок та алгоритм їх складання

Знання має служити творчим цілям людини. Мало накопичувати знання; слід розповсюджувати їх якомога ширше та застосовувати в житті.

М. Рубакін

Одним із найважливіших засобів підвищення ділової кваліфікації та педагогічної майстерності викладача професійно-технічного навчального закладу є планомірна та цілеспрямована науково-методична робота, яка проводиться зі складання методичних розробок.

Усі викладачі та майстри виробничого навчання повинні брати в цій роботі найактивнішу участь як автори методичних розробок, виступати під час обговорення підготовлених робіт на засіданнях методичних комісій, педагогічних або методичних нарад та предметних об'єднань викладачів.

Складання плану розробки

У плані визначається зміст розробки, найменування і послідовність її розділів, приблизний обсяг кожного розділу. План можна і бажано обговорити, розглянувши на методичній комісії.

Накопичення матеріалу

Це дуже важливий підготовчий етап. Необхідно зібрати численні факти, взяті з досвіду роботи одного чи декількох викладачів, ознайомитися з найновішими досягненнями науки і техніки. Зрозуміло, необхідно обмінюватися лише тим досвідом, що дає позитивні результати.

Якщо розробка присвячена використанню наочних засобів навчання, то бажано, щоб ці наочні засоби були представлені у вигляді фотографій, креслень.

ТЕМАТИКА МЕТОДИЧНИХ РОЗРОБОК

Розробки з методики теоретичного навчання

- методика викладання предмету в цілому, розділу, теми;
- організація і методика проведення уроку за темою;
- зв'язок викладання з життям;
- підготовки і проведення екскурсії;
- методика використання наочних засобів;

- методика закріплення знань учнями при вивченні предмета, теми;
- облік і оцінка знань учнів;
- форми і методи роботи з невстигаючими учнями.

Розробки з методики виробничого навчання

- методика проведення уроків виробничого навчання;
- організація робочого місця учнів при навчанні;
- організація робочого місця майстра виробничого навчання;
- форми і методи керування і контролю за діяльністю учнів;
- методика використання наочних посібників;
- облік і оцінка знань, умінь, навичок учнів;
- зв'язок виробничого навчання з теоретичним;
- вивчення нової техніки та технологій під час проходження учнями виробничої практики.

Розробки з методики самостійної роботи (методичні посібники для учнів)

- методика самостійного вивчення предмета;
- робота з підручником;
- методика конспектування;
- методика підготовки до іспиту.

Розробки з організації та методики виховної роботи

- виховання учнів у процесі навчання;
- форми і методи організації трудового виховання учнів;
- форми і методи виховання учнів, опираючись на науковий світогляд;
- виховання в учнів любові до професії;
- методика естетичного виховання в учнів.

ЗМІСТ МЕТОДИЧНИХ РОЗРОБОК

Методична розробка **з теоретичного навчання** повинна складатись, як правило, з 2 - х розділів: характеристики теми, її навчально-виховних задач і методичних вказівок щодо проведення занять. З огляду на це, вона повинна висвітлювати такі моменти.

1.Стисла характеристика теми - ступінь складності, її особливості, зв'язок із вивченим матеріалом і з матеріалом, який буде вивчатись, з іншими предметами. Які знання і навички повинні набути учні, які завдання необхідно вирішити в результаті вивчення даної теми.

2.Організація і методика проведення уроку, послідовність вивчення матеріалу, час, необхідний для викладений кожного з основних питань теми уроку. Методи навчання, що забезпечують досягнення мети уроку. Способи активізації учнів на уроці.

3.Технічні засоби вивчення та наочні посібники, які використовуються на заняттях.

4.Домашні завдання. Література (обов'язково додаткова), у якій послідовності її читати, що необхідно з'ясувати, що потрібно занотувати, які задачі вирішити і т. д.

5.Порядок та засоби закріплення знань - що саме, у якій послідовності та як вести записи на уроці, як проводити опитування учнів. Характер запитань і задач. Як краще показати зв'язок матеріалу, який вивчається, з життям.

Методична розробка **з виробничого навчання** обов'язково повинна включати такі питання:

1.Характеристика теми, її навчально-виховні завдання;

2.Обладнання робочого місця, вимоги охорони праці та безпеки життєдіяльності.;

3.Методичні вказівки щодо проведення занять - вступний інструктаж, самостійна робота учнів та поточний інструктаж, прийняття роботи, заключний інструктаж та домашнє завдання;

4.Додатки - плани уроків, конспекти, графіки переміщення учнів по робочих місцях, технологічні картки, креслення тощо.

Загальні вимоги до методичних розробок

Методичні розробки повинні бути написані на науково-теоретичному рівні, грамотно, чіткою та зрозумілою мовою.

Скорочення слів не допускається. Слід уникати іноземних слів і термінів, до яких є українські відповідники. Використовуючи цитати, необхідно вказувати прізвище автора, назву роботи, видавництво, рік видання та сторінку твору, що цитується.

Автор повністю відповідає за науковий зміст, за літературне оформлення, точність фактичних даних, цитат, креслень, посилань до джерела тощо.

За матеріалами інтернет видань підготувала Самоїл Г.І.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ РОБІТНИЧИХ КАДРІВ В УМОВАХ РЕГІОНАЛЬНОГО ПРОФЕСІЙНО-ОСВІТНЬОГО ОКРУГУ

Вступ

Відповідно до Наказу Міністерства освіти науки від 29.11.2013 р. № 1650 „Про проведення дослідно-експериментальної роботи на базі Вищого професійного училища №22 м. Сарни" на тему „Організація професійної підготовки робітничих кадрів в умовах регіонального професійно-освітнього округу" створено Сарненський професійно-освітній округ.

З метою теоретичного обґрунтування та експериментальної перевірки економіко-педагогічних чинників забезпечення якості професійної підготовки кадрів для будівельної галузі в умовах запропонованої моделі Сарненського професійно-освітнього округу з опорним професійно-технічним навчальним закладом затверджено заявку і програму проведення дослідно-експериментальної роботи на 2013-2018 роки, надано ВПУ №22 м. Сарни статусу експериментального ПТНЗ всеукраїнського рівня. Науково-педагогічний супровід дослідження здійснює Львівський науково-практичний центр Інституту ПТО НАПН України відповідно до укладеної угоди з ВПУ №22.

1. Опис основних ідей дослідно-експериментальної роботи

Перед системою професійно-технічної освіти, зокрема регіональною, висунуто ряд нових завдань, серед яких є: педагогічний супровід професійної підготовки населення регіону; відродження економіки сіл, селищ та міст районного значення; формування духовно багатого, інтелектуально розвиненого, фізично і психічно здорового покоління, а також максимальне задоволення потреб та інтересів особистості.

Вимоги роботодавців до професійно-кваліфікаційного рівня робітників зумовлюють необхідність модернізації та подальшого розвитку системи регіональної професійно-технічної освіти, здатної адекватно реагувати на потреби ринку праці.

У ході проведеного нами аналізу основних теоретичних положень та практичного досвіду діяльності професійно-технічних навчальних закладів у напрямі професійної підготовки робітників на регіональному рівні було виявлено такі суперечності в організації навчання між:

вимогами ринку праці до підготовки випускників професійно-технічних навчальних закладів і неспроможністю традиційної системи професійно-технічної освіти їх виконати, у відсутності єдиної системи управління якістю професійної освіти та її моніторингу на регіональному рівні;

практикою централізованого управління і замовлення на підготовку робітничих кадрів та попитом, що складається на регіональних ринках праці України, а також обмеженістю автономності й відсутності реальних стимулів для ефективнішого використання бюджетних і залучених коштів у навчальних закладах регіону (зокрема в умовах скорочення контингенту учнів).

Слід відзначити також, що лінійні вертикальні зв’язки продовжують визначати управлінську функцію системи профтехосвіти – тоді, коли є достатні умови для розбудови розгалужених освітніх структур (освітніх округів, кластерів).

З огляду на це, виникає потреба у посиленні взаємодії центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування,

соціальних партнерів, роботодавців та професійно-технічних навчальних закладів щодо розв'язання проблем функціонування і розвитку професійно-технічної освіти в окремому регіоні (області, районі).

Виходячи з цього, і з метою задоволення допрофесійних, професійних запитів та культурно-освітніх потреб населення Сарненського району Рівненської області, ВПУ № 22 м. Сарни, навчально-методичний центр ПТО у Рівненській області та Львівський науково-практичний центр ІПТО НАПН України виходять з ініціативою створення Сарненського професійно-освітнього округу з опорним вищим професійно-технічним навчальним закладом (Рис.1.) та проведення на його базі дослідно-експериментальної роботи на тему „Організація професійної підготовки робітничих кадрів в умовах регіонального професійно-освітнього округу".

Основними завданнями запропонованого регіонального професійно-освітнього округу є створення належних умов для забезпечення навчально-виробничого процесу, пошуку додаткових коштів на реалізацію допрофільної підготовки, профільного і професійного навчання, перепідготовки і підвищення кваліфікації, працевлаштування робітничих кадрів будівельного профілю, розвитку творчих здібностей, нахилів, обдарувань дітей, дорослого населення, впровадження сучасних освітніх технологій (відомих німецьких фірм „Хенкель Баутехнік (Україна)" та „Кнауф Маркетинг").

До складу Сарненського професійно-освітнього округу включено:

Вище професійне училище № 22 м. Сарни

Сарненський міжшкільний навчально-виробничий комбінат

Сарненський НВК „Школа-колегіум"

Сарненська ЗОШ ІІ ст. – економіко-правового ліцею „Лідер"

Сарненські ЗОШ № 2, 3

Костянтинівська ЗОШ І – ІІ ст.

Чудельська ЗОШ І – ІІІ ст.

Кам'яне-Случанська ЗОШ І – ІІ ст.

Державний професійно-технічний навчальний заклад „Сарненський професійний аграрний ліцей”

Сарненська районна державна адміністрація

Відділ освіти Сарненської районної державної адміністрації

Сарненський центр зайнятості

Навчально-методичний центр ПТО у Рівненській області

Національний університет водного господарства та природокористування м. Рівне.

Львівський науково-практичний центр ПТО НАПН України

Будівельні фірми „Хенкель Баутехнік (Україна)” та „Кнауф Маркетинг”

ПП „Західметал” і ТзОВ „Західбудметал”.

З урахуванням пропозицій суб’єктів Сарненського професійно-освітнього округу ВПУ № 22 м. Сарни надано функції опорного професійно-технічного навчального закладу.

Рис. 1. Схема соціального партнерства ВПУ №22 в умовах освітнього округу (Сарненський професійно-освітній округ)

Училище має сучасну матеріально-технічну і навчально-методичну базу, забезпечено висококваліфікованими педагогічними кадрами, зручно розташовано.

Вище професійне училище (ВПУ) № 22 м. Сарни як опорний професійно-технічний навчальний надає повну загальну середню освіту і професійно-технічну освіту, може забезпечувати перепідготовку і підвищення кваліфікації громадян, здійснювати поглиблене вивчення окремих предметів тощо. Структурну схема опорного вищого професійного училища № 22 м. Сарни представлено на рис.2.

Разом з Сарненським центром зайнятості на базі ВПУ № 22 планується створення Центру професійної інформації та профорієнтації, який надає інформацію про професії, відомості про можливості професійної освіти, підвищення кваліфікації. Діапазон послуг з професійної інформації, які здійснює центр, значно розширюється завдяки тісному співробітництву зі школами, професійно-технічними навчальними закладами, вищими навчальними закладами, підприємствами тощо.

Основними завданнями Центру професійної інформації та профорієнтації є:

адаптування школярів до навчання у ПТНЗ професійно-освітнього округу;

психолого-діагностичне дослідження абітурієнтів;

моніторинг професійних здібностей учнів. Розвиток їх творчих здібностей;

проведення профільних та професійно-спрямованих короткотермінових курсів за вибором (професійних проб);

проведення профорієнтаційних курсів та заходів;

працевлаштування випускників ПТНЗ;

проведення конкурсів фахової майстерності серед учнів ПТНЗ будівельної галузі тощо.

На базі ВПУ №22 створено два навчально-практичні центри відомих німецьких фірм „Хенкель Баутехнік (Україна)” та „Кнауф Маркетинг”.

Характеристика навчально-практичного центру за матеріалами і технологіями компанії „Хенкель-Баутехнік (Україна)”, фірми Ceresit

Відкритий у квітні 2004 року. У центрі є навчальна лабораторія, оснащена робочими місцями та інструментом згідно з Державними стандартами; комп’ютерний клас, кабінет теоретичного навчання. У лабораторії для проведення практичних занять учні та слухачі центру під керівництвом майстра виробничого навчання відпрацьовують методи та прийоми роботи з інноваційними матеріалами відповідно до технологій фірми.

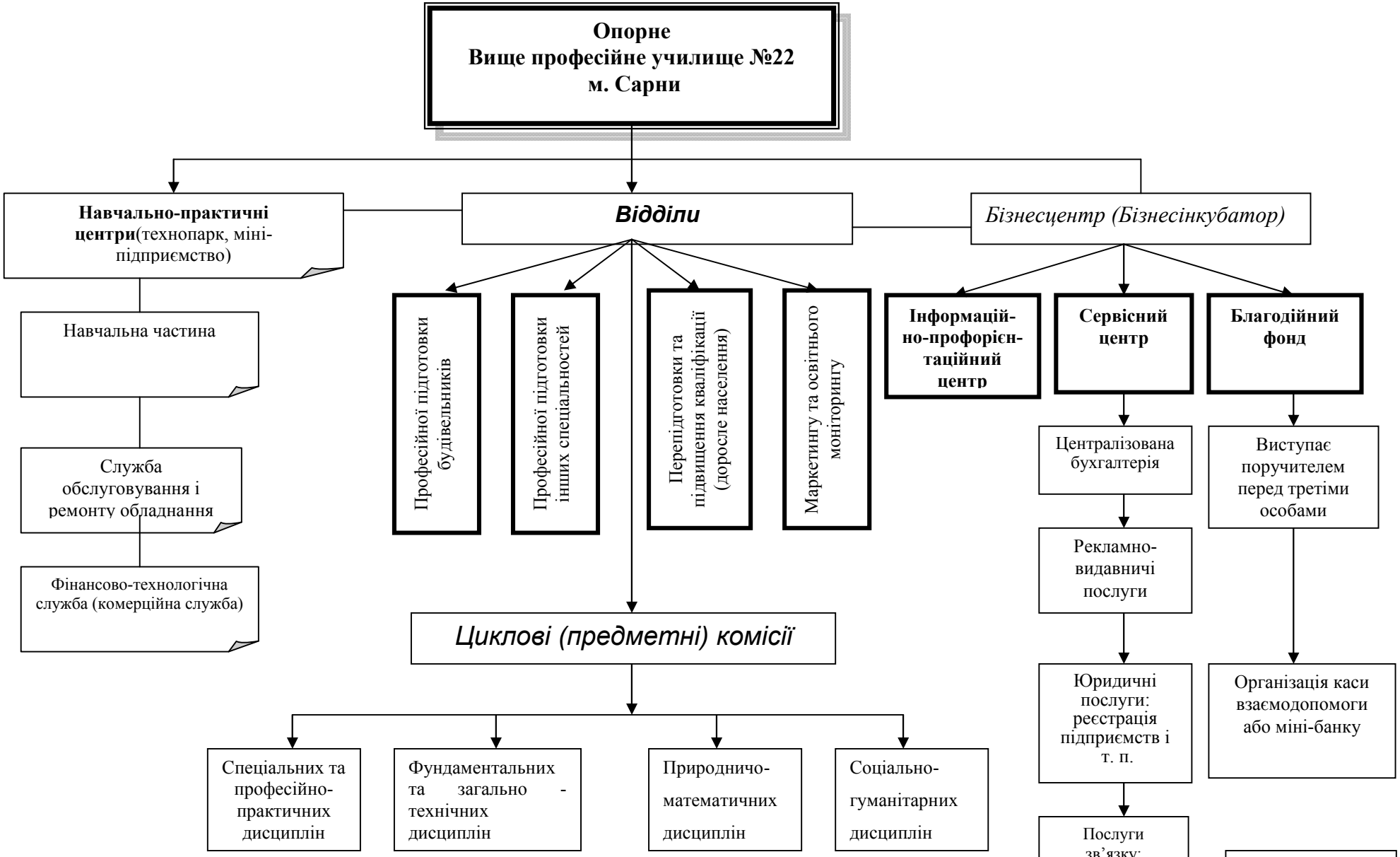

Рис. 2. Структурна схема опорного вищого професійного училища Сарненського професійно-освітнього округу

До науково-методичного забезпечення центру входить довідкова література і взірці продукції компанії, дидактичного матеріалу, методичні розробки і посібники викладачів спецпредметів, роздатковий наочний матеріал, а також матеріали для самостійної роботи учнів, тестові і комплексні контрольні завдання.

З часу появи навчально-практичного центру в училищі було випущено 540 учнів; курсова підготовка - 360 слухачів.

Характеристика навчально-практичного центру за матеріалами і технологіями компанії Knauf

Відкритий у жовтні 2011 року. У центрі є навчальна лабораторія, оснащена робочими місцями та інструментом згідно з Державними стандартами; зала для проведення інформаційних та семінарських занять, кабінет теоретичного навчання, забезпечений комп'ютерною технікою. У лабораторії для проведення практичних занять учні та слухачі центру під керівництвом майстра виробничого навчання відпрацьовують та удосконалюють навики, методи та прийоми роботи з інноваційними матеріалами відповідно до технологій фірми.

До науково-методичного забезпечення центру входить довідкова література і зразки продукції компанії, відеофільми про технологію будівельних робіт, зразки дидактичного матеріалу, методичні розробки і посібники викладача спецпредметів, роздатковий наочний матеріал, а також матеріали для самостійної роботи учнів, тестові і комплексні контрольні завдання.

За час роботи центру було випущено 180 кваліфікованих робітників; курсова підготовка –115 чоловік.

Напрями роботи центрів

1. Вивчення та відпрацювання технологій, набуття умінь та навичок роботи з інноваційними будівельними матеріалами.

2. Поліпшення підготовки та підвищення кваліфікації робітників-будівельників, майстрів виробничого навчання і викладачів спецпредметів професійно-технічних навчальних закладів області.

3. Налагодження співпраці із роботодавцями, забезпечення ринку праці конкурентоспроможними фахівцями.

Здобутки

2004 рік – ІІІ етап Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності з професії штукатур за технологіями і матеріалами фірми „Хенкель-Баутехнік (Україна)” на базі ВПУ-22. Учень училища Олександр Михаревич посів І місце.

2013 рік - ІІІ етап Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності з професії монтажник гіпсокартонних конструкцій за ініціативи компанії Knauf у м.Львів. Команда ВПУ-22 у складі майстра в/н Юрія Набухотного і його вихованця Олександра Каленика зайняла І місце.

2013 рік - Міжнародний конкурсу фахової майстерності з професії монтажник гіпсокартонних конструкцій за ініціативи компанії Knauf у м.Нижній Новгород (Росія). Команда ВПУ-22 у складі майстра в/н Юрія Набухотного і його вихованця Олександра Каленика зайняла І місце.

2014 рік – участь учня ВПУ-22 Віталія Єремейчука у Міжнародному конкурсі фахової майстерності з професії монтажник гіпсокартонних конструкцій за ініціативи компанії Knauf у Чехії (8 місце серед 18 учасників).

2014 рік - Міжнародний конкурсу фахової майстерності з професії монтажник гіпсокартонних конструкцій за ініціативи компанії Knauf у м.Сарни на базі ВПУ-22. Команда у складі майстра в/н Юрія Набухотного, викладача спецпредметів Ольги Шкляр та учня Павла Ткача посіли ІІ місце.

Основними завданнями опорного ПТНЗ (ВПУ № 22) Сарненського професійно-освітнього округу є:

концентрація та ефективне використання кадрових, інформаційних, матеріальних, фінансових ресурсів, спрямованих на задоволення освітніх потреб учнів та дорослого населення, у тому числі, при підготовці кадрів для будівельної галузі;

забезпечення доступності професійної освіти для всіх дітей, молоді та дорослого населення регіону незалежно від місця проживання;

надання методичної допомоги суб’єктам округу за напрямами діяльності;

впровадження інноваційних технологій в навчально-виробничий процес професійної підготовки робітників для будівельної галузі;

створення єдиної системи виховної роботи;

надання освітніх консультаційних послуг населенню;

сприяння розвитку підприємництва, самозайнятості випускникам навчальних закладів та незайнятому дорослому населенню;

організація співпраці із суб’єктами округу, іншими навчальними закладами та закладами культури, громадськими організаціями та ін.

Запропонована послідовна, багатоступенева, цілісна система надання освітніх послуг дозволяє розвивати індивідуальні здібності кожної людини (учня школи, ПТНЗ і дорослого населення).

Викладене дає підстави стверджувати, що запропоновані механізми здатні забезпечувати гнучке реагування ПТНЗ на потреби регіонального ринку праці, тобто самостійно вирішувати проблеми з місцевими установами, реформуючи діяльність навчальних закладів на основі модернізації мережі та децентралізації управління професійною підготовкою робітників будівельного профілю у межах професійно-освітнього округу Сарненського району.

2. Об’єкт дослідження

Система професійної підготовки кваліфікованих робітників будівельного та інших профілів регіону в умовах Сарненського професійно-освітнього округу.

Доросле незайняте населення, учні загальноосвітніх, професійно-технічних навчальних закладів Сарненського району та Вищого професійного училища № 22 м. Сарни.

3. Предмет дослідження

Модель діяльності Сарненського професійно-освітнього округу з опорним професійно-технічним навчальним закладом.

4. Мета дослідження

Теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка економіко-педагогічних чинників забезпечення якості професійної освіти кадрів для будівельної галузі в умовах запропонованої моделі Сарненського професійно-освітнього округу з опорним професійно-технічним навчальним закладом.

5. Гіпотеза дослідно-експериментальної роботи

Гіпотеза дослідно-експериментальної роботи полягає у припущенні про те, що професійна підготовка кваліфікованих робітників для будівельної галузі у регіональному професійно-освітньому окрузі з опорним професійно-технічним навчальним закладом буде ефективною за умов:

об'єднання зусиль закладів освіти, промислових, бізнесових структур, державних, громадських, освітніх та інших організацій у створені інтегрованої регіональної системи підготовки та працевлаштування робітничих кадрів, яка об'єднує фундаментальну практико-орієнтовану науку, інноваційне виробництво (навчально-практичні центри фірм „Хенкель-Баутехнік" і „Кнауф Маркетинг") та професійно-технічну освіту;

перетворення ситуативних контактів між навчальними закладами, підприємствами, установами, організаціями на систему стійких партнерських стосунків;

включення до складу регіонального професійно-освітнього округу опорного професійно-технічного навчального закладу (ВПУ № 22 м. Сарни), педагогічний колектив якого спроможний вирішувати запити регіонального ринку праці та суспільства в цілому на високому методичному рівні;

встановлення наступності між навчальними програмами допрофільної, профільної і професійної підготовки робітничих кадрів регіону;

запровадження проектного, системно-синергетичного і мотиваційно-діяльнісного підходів у професійній підготовці висококваліфікованих робітників;

розроблення відповідного методичного забезпечення професійної підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації та працевлаштування робітничих кадрів в умовах регіонального професійно-освітнього округу.

6. Завдання дослідно-експериментальної роботи

6.1. Здійснити теоретичний аналіз структури і методики створення освітніх округів та діяльності опорних професійно-технічних навчальних закладів (вітчизняний та світовий досвід). Проаналізувати нормативно-правову базу діяльності освітніх округів.

6.2. Обґрунтувати, розробити та апробувати модель діяльності регіонального професійно-освітнього округу з опорними професійно-технічним навчальним закладом (ВПУ № 22 м. Сарни) на базі Сарненського району Рівненської області.

6.3. Обґрунтувати, розробити і дослідити діяльність опорного ПТНЗ (ВПУ № 22) Сарненського професійно-освітнього округу та його нових структурних підрозділів: відділу перепідготовки та підвищення кваліфікації дорослого населення; відділу (лабораторії) маркетингу та освітнього моніторингу; навчально-практичних центрів; центра професійної інформації та профорієнтації.

6.4. Обґрунтувати і розробити регіональний план модернізації мережі професійно-технічних і загальноосвітніх навчальних закладів Сарненського району.

6.5. Розробити методику визначення орієнтовних обсягів регіонального замовлення на освітні послуги відповідно до державних стандартів освіти, навчальних програм, базового навчального плану, рівня попиту населення за результатами щорічного моніторингу ринку праці та перспектив розвитку наявної мережі навчальних закладів.

6.6. Обґрунтувати, розробити та впровадити у навчально-виробничий процес експериментальні плани та програми ступеневої професійної підготовки робітничих кадрів будівельного профілю в умовах Сарненського професійно-освітнього округу.

6.7. Експериментально перевірити ефективність професійної підготовки робітничих кадрів будівельного профілю в умовах Сарненського

професійно-освітнього округу з опорним професійно-технічним навчальним закладом.

6.8. Розробити пропозиції щодо розрахунку рівня фінансового забезпечення професійної підготовки одного учня, слухача в умовах регіонального освітнього округу.

6.9. Розробити методичні рекомендації щодо створення та організації діяльності регіональних освітніх округів з опорними професійно-технічними навчальними закладами (на прикладі підготовки робітників будівельної галузі).

7. Теоретико-методологічні основи дослідно-експериментальної роботи

7.1. Методологічну основу дослідження становлять філософські положення про гармонійний та цілісний розвиток особистості й такі підходи: особистісно-орієнтований (визнання унікальності й неповторності особистості, її інтелектуальної, моральної свободи, права на повагу), мотиваційно-діяльнісний (визнання діяльності основою, засобом і вирішальною умовою розвитку особистості); системний (системне використання даних різних наук про особистість та її діяльність, врахування їх при побудові професійної підготовки фахівців).

Загальна методологія дослідження базується на таких основних принципах (гуманізації навчання, науковості змісту і методів навчання, розвитку освітніх потреб, практичної спрямованості, системності і послідовності, випереджувального характеру навчання, неперервності, гнучкості, раціонального поєднання колективних та індивідуальних форм навчальної роботи, спільної діяльності, опори на досвід, мотивації навчально-пізнавальної діяльності, активності та свідомості, самостійності, індивідуалізації, елективності, соціальної зумовленості, диверсифікації, орієнтації на кінцевий результат), а також на сучасних вітчизняних та зарубіжних концепціях професійної освіти.

7.2. Теоретичною основою для визначення концептуальних ідей слугували:

провідні педагогічні принципи самопізнання, системи цінностей, власної психокультури (Г. Сковорода, Т. Шевченко, В. Вернадський, А. Макаренко, В. Сухомлинський, Г. Ващенко, І. Зязюн та ін.);

теорії неперервної професійної освіти та освіти дорослих (С. Батишев, А. Бєляєва, С. Гончаренко, Р. Гуревич, С. Змєєв, А. Лігоцький, В. Луговий, Н. Ничкало, В. Онушкін та ін.);

теорії особистості, психології професійної освіти на засадах особистісно орієнтованого навчання, соціально-психологічної характеристики учнів та дорослого населення (Б. Ананьєв, Г. Балл, І. Бех, Г. Васянович, Л. Виготський, О. Киричук, Г. Костюк, С. Максименко, В. Рибалка, С. Рубінштейн, М. Солдатенко та ін.);

теорії моделювання навчально-освітнього простору регіону (А. Самодрін, В. Шубинський, Г. Хакен, Х. Бернар та ін.).

8. База дослідно-експериментальної роботи

Вище професійне училище № 22 м. Сарни. **Адреса:** Рівненська обл., м. Сарни, вул. Технічна, 4 +38(03655) 3-38-05 +38(03655) 3-38-05

Загальноосвітні навчальні заклади, підприємства, установи Сарненського району.

9. Методи дослідження:

методи теоретичного аналізу проблеми (аналіз педагогічної, історичної, економічної літератури та інших джерел з досліджуваної проблеми; вивчення нормативно-правових документів, навчальних програм професійно-технічних

навчальних закладів).

соціометричні методи **(**діагностичні (анкетування, бесіди, інтерв'ю); прогностичні (моделювання, експертні оцінки); обсерваційні (пряме і непряме спостереження); експериментальні (констатувальний, формувальний, узагальнювальний); кількісна та якісна обробка даних.

10. Наукова новизна дослідження

Полягає у тому, що буде:

вперше теоретично обґрунтовано та розроблено модель якісної професійної підготовки кадрів для будівельної на основі проектного, системно-синергетичного і мотиваційно-діяльнісного підходах в умовах регіонального професійно-освітнього округу з опорним професійно-технічним навчальним закладом (ВПУ № 22 м. Сарни);

вперше теоретично обґрунтовано та розроблено модель діяльності опорного професійно-технічного навчального закладу (ВПУ № 22 м. Сарни) регіонального професійно-освітнього округу;

розроблено і практично апробовано методику визначення орієнтовних обсягів регіонального замовлення на освітні послуги відповідно до державних стандартів освіти;

удосконалено зміст і форми ступеневої професійної підготовки робітничих кадрів будівельного та інших профілів в умовах регіонального професійно-освітнього округу з опорним ПТНЗ;

уточнено напрями формування професійної компетенції учнів.

11. Теоретичне та практичне значення дослідно-експериментальної роботи

Значення дослідження полягає в тому, що буде розроблений комплект дидактичного забезпечення, методичні рекомендації щодо створення та організації діяльності регіональних професійно-освітніх округів з опорними професійно-технічними навчальними закладами, пов’язаної з професійною орієнтацією, професійною підготовкою, перепідготовкою та підвищенням кваліфікації робітничих кадрів, їх працевлаштуванням та іншого виду надання освітніх послуг.

12. Очікувані результати

Проведення дослідно-експериментальної роботи дасть змогу отримати:

Науково-обґрунтовану і експериментально перевірену модель діяльності регіонального професійно-освітнього округу та опорного ПТНЗ, пов’язаної з підвищенням якості професійної підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації та працевлаштуванням випускників ПТНЗ будівельного профілю та

іншого дорослого незайнятого населення регіону.

Базу даних передового світового і вітчизняного педагогічного досвіду з проблеми діяльності освітніх округів.

Методику налагодження соціального партнерства в регіональному професійно-освітньому окрузі у напрямі вирішення проблеми підготовки кадрів для будівельної галузі.

Структуру та напрями діяльності координаційної ради регіонального професійно-освітнього округу з опорним ПТНЗ (на прикладі Сарненськго району).

Регіональний план модернізації мережі професійно-технічних і загальноосвітніх навчальних закладів професійно-освітнього округу (Сарненського району).

Організаційну структура, функціональні обов'язки і завдання нових підрозділів опорного ПТНЗ: відділу (лабораторії) маркетингу та освітнього моніторингу; навчально-практичних центрів будівельного профілю та бізнесцентра.

Методику визначення орієнтовних обсягів регіонального замовлення на освітні послуги (професійну підготовку робітничих кадрів будівельного профілю) за результатами щорічного моніторингу ринку праці та перспектив розвитку наявної мережі навчальних закладів.

Аналітичну довідку стану ринку праці Сарненського району та створення бази даних роботодавців регіону на кожен рік. Перелік нових затребуваних інтегрованих та інших робітничих професій і спеціальностей, їх професіограми.

Організаційну структуру та штатний розпис опорного професійно-технічного навчального закладу (на прикладі ВПУ №22 м. Сарни).

Методику проведення професійної підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації робітників будівельного профілю, з числа учнівської молоді, дорослого населення, у тому числі й безробітних, в умовах навчально-практичного центру ПТНЗ.

Програму сприяння розвитку підприємництва, самозайнятості

випускникам ПТНЗ та іншому незайнятому дорослому населенню Сарненського району.

Комплект навчально-програмної документації ступеневої професійної підготовки кадрів для будівельної галузі в умовах регіонального професійно-освітнього округу.

Удосконалену методику розрахунків середньої вартості підготовки одного кваліфікованого робітника будівельного профілю в умовах регіонального професійно-освітнього округу.

Методичні рекомендації: „Створення та організація діяльності регіональних професійно-освітніх округів з опорними професійно-технічними навчальними закладами".

Довгострокову освітню програму Сарненського району.

Навчальні електронні посібники для спеціальної технології і виробничого навчання для будівельної галузі.

Методичні посібники „Соціально-економічна ефективність професійної підготовки робітників будівельного профілю у системі ПТО", „Організація професійної підготовки робітничих кадрів в умовах регіонального професійно-освітнього округу".

13. Інформація про керівників дослідно-експериментальної роботи

Автори:	
Прізвище, ім'я, по батькові	Копельчак Михайло Павлович
Поштова адреса, № телефону, e-mail	79008, Україна, м. Львів, вул. Кривоноса, 10 (032) 275-29-91, kopelchak@ukr.net
Посада, місце роботи	завідувач відділу управління в системі ПТО Львівського науково-практичного центру Інституту ПТО Національної академії педагогічних наук України
Науковий ступінь, вчене звання	кандидат педагогічних наук, доцент, старший науковий співробітник
Прізвище, ім'я, по батькові	Городнюк Володимир Павлович
Поштова адреса, № телефону, e-mail	м. Сарни, вул. Технічна, 4 +38(03655) 3-38-05 +38(03655) 3-38-05 vpu22@mail.ru
Посада, місце роботи	директор вищого професійного училища № 22 м.Сарни

Науковий ступінь, вчене звання	_
Прізвище, ім’я, по батькові	Процюк Павло Кононович
Поштова адреса, № телефону, e-mail	33014, м. Рівне, вул. Степана Бандери, 39 Тел. (0362) 23-63-03 **E-mail:**nmc_rv@ukr.net
Посада, місце роботи	методист навчально-методичного центру ПТО у Рівненській обл.
Науковий ступінь, вчене звання	_
Науковий керівник	
Прізвище, ім’я, по батькові	Паржницький Віктор Валентинович
Поштова адреса, № телефону, e-mail	03035,Україна, м. Київ, вул. Митрополита Василя Липківського, 36 (044) 248-91-16, pvv5@meta.ua
Посада, місце роботи	начальник відділення науково-методичного забезпечення змісту ПТО Державної наукової установи «Інститут інноваційних технологій і змісту освіти» Міністерства освіти і науки України
Науковий ступінь, вчене звання	кандидат педагогічних наук

14. Наукові консультанти

Ничкало Неля Григорівна, академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих Національної Академії педагогічних наук України, дійсний член Національної Академії педагогічних наук України, доктор педагогічних наук, професор.

Радкевич Валентина Олександрівна, директор Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, член-кореспондент Національної Академії педагогічних наук України, доктор педагогічних наук, професор.

Васянович Григорій Петрович, директор Львівського НПЦ Інституту ПТО НАПН України, доктор педагогічних наук, професор.

Камінецький Я. Г. - провідний науковий співробітник Львівського науково-практичного центру ІПТО НАПН України, кандидат економічних наук, член-кореспондент НАПН України.

15. Склад творчої групи

Городнюк В. П. – виконавчий керівник дослідно-експериментальної роботи, директор вищого професійного училища № 22 м. Сарни.

Копельчак М. П. – завідувач відділу управління в системі ПТО

Львівського науково-практичного центру ПТО Національної академії педагогічних наук України, кандидат педагогічних наук, доцент, старший науковий співробітник.

Процюк П. К. - методист навчально-методичного центру у Рівненській області.

Паржницький В. В. – науковий керівник дослідно-експериментальної роботи, начальник відділення науково-методичного забезпечення змісту професійно-технічної освіти Державної наукової установи «Інститут інноваційних технологій і змісту освіти» Міністерства освіти і науки України, кандидат педагогічних наук.

Камінецький Я. Г. - консультант дослідно-експериментальної роботи, провідний науковий співробітник, завідувач лабораторії прогнозування і проектування розвитку професійно-технічної освіти України (на громадських засадах) Львівського науково-практичного центру ІПТО НАПН України, кандидат економічних наук, член-кореспондент НАПН України.

Остапчук А. М. – голова координаційної ради Сарненського професійно-освітнього округу, голова Сарненської районної державної адміністрації.

Кузьмич І. П. - координатор дослідно-експериментальної роботи, директор навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Рівненській обл.

Процюк П. К. – консультант-координатор дослідно-експериментальної роботи, методист навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Рівненській обл.

Макриця Л. І. - координатор дослідно-експериментальної роботи, начальник відділу освіти Сарненської РДА.

Жошко О.П. - координатор дослідно-експериментальної роботи, директор ПП „Західметал”

Тропіна І. В. – координатор дослідно-експериментальної роботи, науковий співробітник сектору науково-методичного забезпечення професійної підготовки робітничих кадрів відділення науково-методичного забезпечення

змісту професійно-технічної освіти Державної наукової установи „Інститут інноваційних технологій і змісту освіти” Міністерства освіти і науки України.

Городнюк Р. В. – заступник директора з навчально-методичної роботи ВПУ № 22.

16. Організаційне забезпечення дослідно-експериментальної роботи

Закони України „Про освіту”,“Про дошкільну освіту”, “Про загальну середню освіту”, “Про позашкільну освіту”, “Про місцеве самоврядування в Україні”, ”Про інноваційну діяльність”;

Державна цільова програма розвитку професійно-технічної освіти на 2011-2015 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 13 квітня 2011 р. № 495;

Положення про освітній округ, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. № 777;

Положення про ступеневу професійно-технічну освіту, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 3 червня 1999 р. № 956 (зі змінами);

Розпорядження Кабінету Міністрів України від 5 вересня 2012 р. № 675-р «Про схвалення методичних рекомендацій щодо складення регіональних планів створення освітніх округів та модернізації мережі професійно-технічних, загальноосвітніх навчальних закладів, у тому числі шкіл-інтернатів».

17. Науково-методичне забезпечення дослідно-експериментальної роботи

Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 7 листопада 2000 року № 522, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 26 грудня 2000 року за № 946/5167 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 30 листопада 2012 року № 1352, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 18 грудня 2012 року за № 2111/22423).

Історія діяльності Сарненського професійно-освітнього округу

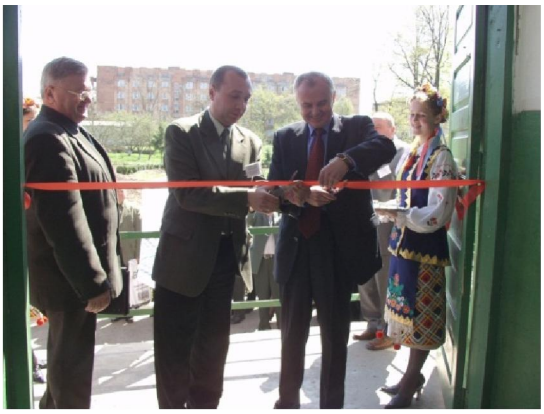

Відкриття навчально-практичного центру

Лабораторія мулярних робіт

Навчальна аудиторія будівельний центр за технологіями – Баутехнік (Україна)

Засідання координаційної ради Сарненського професійно- Хенкель освітнього округу

Директор ВПУ №22 Городнюк В. П. серед майбутніх випускників-будівельників

ДОСВІД РОБОТИ

Безушко І.В., методист
ДПТНЗ „Рівненський центр
ПТО сервісу та дизайну”

Використання інформаційно-комп’ютерних технологій на уроках української мови

(з досвіду роботи)

Бурхливий розвиток засобів інформатизації (комп’ютерів, комп’ютерних комунікацій, будь-яких електронних пристроїв), а отже, поява нових технологій обробки, передачі, одержання і збереження інформації відкриває нові можливості для застосування комп’ютерів у навчальному процесі.

Сучасному педагогу вже недостатньо просто мати глибокі предметні знання, володіти практичними уміннями та навичками. Йому необхідно творчо використовувати набуті знання в нестандартній змінній ситуації, виявляти конструктивність в організації і плануванні педагогічного процесу.

Будувати кожен урок так, щоб у всіх учнів був стійкий інтерес, навчальна активність і бажання творити й пізнавати, експериментувати, формулювати й перевіряти гіпотези — завдання сучасного вчителя.

Досвід переконує, що комп’ютер сприяє не тільки розвитку самостійності, творчих здібностей учнів, його застосування дозволяє змінити саму технологію надання освітніх послуг, зробити урок більш наочним і цікавим.

Мета педагогів - навчити учнів не лише опрацьовувати матеріали, а й уміти їх представляти, бо сьогодення вимагає від сучасної молоді не простого

оволодіння комп'ютерною технікою, а й вміння нестандартно, творчо показати свою роботу, відстоювати свою думку та аргументувати свої дії. Переваги такої роботи надзвичайні, адже зростає зацікавленість предметом вивчення, учні самі стають творцями, ініціаторами нових ідей, розвивають свої інтелектуальні здібності.

Кількість мультимедійної підтримки уроку може бути різною: від кількох хвилин до використання мультимедіа впродовж цілого уроку. Під час уроку з мультимедійною підтримкою істотно змінюється роль учителя, який виступає передусім організатором, координатором пізнавальної діяльності учнів. Інформаційні технології допомагають індивідуалізувати та диференціювати навчання.

Уроки української літератури легко оснастити електронними засобами, оскільки Інтернет переповнений інформацією, відеороликами, презентаціями, телепередачами про життя та творчість письменників, відеофільмами за їхніми творами. Тому практично на кожному уроці української літератури ми, викладачі-предметники, застосовуємо комп'ютерну техніку.

Оскільки протягом 2014-2015 навчального року адміністрацією ДПТНЗ „Рівненський центр ПТО сервісу та дизайну" вивчається рівень викладання української мови, розкажу, як я використовую інформаційні технології безпосередньо на уроках української мови.

Спостерігаючи за дітьми, я помітила, що роботу з інформаційними технологіями краще планувати в другій половині уроку, оскільки під час спілкування з комп'ютером відбувається надмірна активізація психічних структур, діти перезбуджуються, і це заважає подальшому ефективному засвоєнню матеріалу.

У своїй роботі я використовую як власні мультимедійні технології, так і, звичайно, застосовую матеріали, розроблені методистами та вчителями-практиками.

Часто на уроках української мови застосовую тестові комп'ютерні програми „Українська мова. 10-11 класи", які можна використовувати під час

проведення контролю знань учнів. Це різнорівневі комплексні завдання, що поєднують у собі репродуктивні та творчі елементи.

З метою якісної підготовки до ЗНО проводжу поточне і підсумкове тестування з кожної теми, використовуючи тести з різними видами завдань. А також використовую електронну програму із серії „Готуємось до зовнішнього оцінювання. Українська мова та література” (Тернопіль, Сорока Білобока).

При підготовці до уроків використовую методичні комп’ютерні посібники

Електронний конструктор з української мови. 10клас” та „Електронний конструктор з української мови. 11 клас”, які містять конспекти та медіа-презентації до всіх уроків.

Зрозуміло, що уроки з використанням інформаційних технологій потребують значної підготовчої діяльності педагога. Учитель повинен вміти користуватися різноманітними програмами: графічними, flesh-анімації, web-редактора, програмами для створення презентацій, програмами для роботи зі

звуком та відео тощо. Це уможливлює подання інформації у формі відео, презентації, web-сторінки, з різноманітними роликами. Загалом у власній практиці для унаочнення навчального матеріалу часто використовую ресурси з Інтернету, а також розробляю презентації, створені за допомогою програми Power Point, зокрема такі їх види:

- презентації для лекційного викладу матеріалу;
- презентації для узагальнюючих уроків;
- презентації для уроків тематичного оцінювання знань.

Оскільки працюю над професійним спрямуванням уроків української мови, розробляю вправи з використанням професійної лексики і розміщую їх на

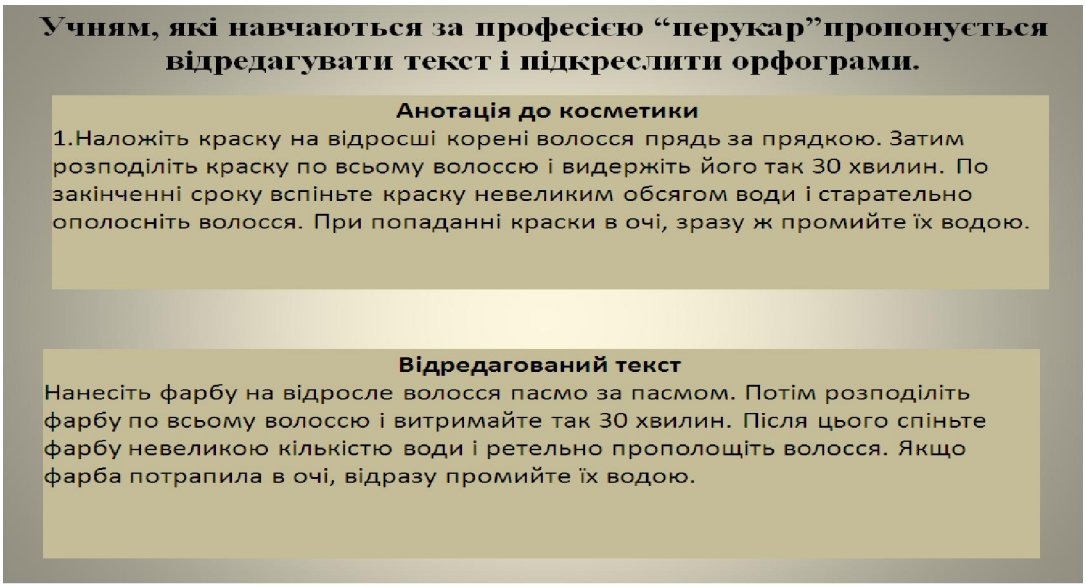

слайдах.

Оскільки планування уроків української мови в 10-11 класах базується на повторенні вивченого в попередніх класах, проводжу уроки-практикуми задля поглиблення знань учнів з орфографії, пунктуації, лексики. На таких уроках використовую ігрові методи з використанням мультимедії:

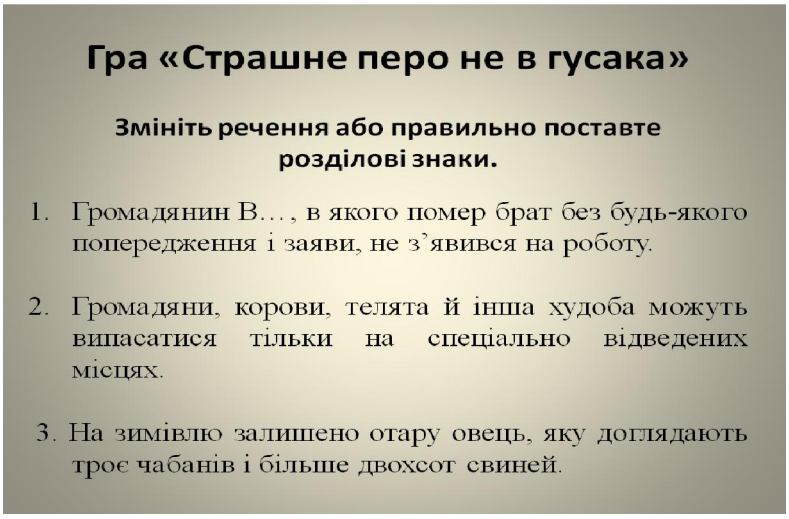

1**. Гра „Страшне перо не в гусака".** Наші батьки знали і дуже любили цю рубрику в

газетах, журналах і на телебаченні. Звідти я і взяла назву. Щоб усунути комічний ефект, у наведених фразах необхідно змінити або переставити розділові знаки *(Завдання виконується усно).*

2. **Гра „Коректор”.** Учням необхідно виправити помилки в рекламі, роликах, які вони бачать на екрані. Часто використовую оголошення, вивіски, сфотографовані мною або ж учнями Адже майже в кожного учня в наш час є можливість сфотографувати помилку, яку він побачив в оточуючому середовищі. А потім ці помилки ми розміщуємо на слайдах і аналізуємо їх на уроках.

Гра „Коректор”

Таким чином, у час комп’ютеризації та інформатизації суспільства ми, викладачі-мовники, не маємо права стояти осторонь цих процесів, повинні використовувати інноваційні комп’ютерні технології в проведенні уроків із залученням учнів. Однак частка таких видів робіт не повинна перевищувати 20% навчального часу і не замінювати живе спілкування та людську мову .

У своїй діяльності прагну урізноманітнювати уроки, робити вивчення мови неповторним, пам’ятаючи слова Олеся Гончара, що бути у вічному пошукові-це значить „шукати енергію слова в енергії душі”.

ВИХОВНА РОБОТА

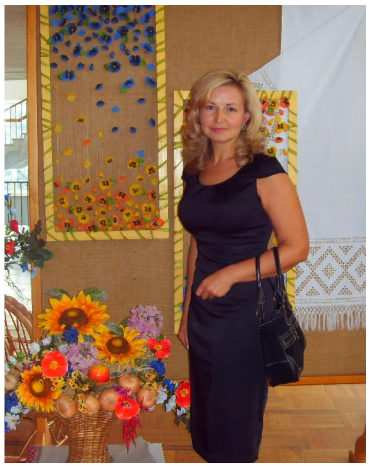

Середа Руслана Володимирівна,
методист НМЦ ПТО у
Рівненській області

На часі – патріотичне виховання молоді

«Виборюючи незалежність»

У сучасних суспільно-політичних умовах, коли Україна ціною життя Героїв Небесної Сотні, зусиллями українських військових, добровольців, волонтерів відстоює свободу і територіальну цілісність, пріоритетного значення набуває патріотичне виховання дітей та учнівської молоді.

Патріотизм (від гр. patriotes – батьківщина) – любов до своєї батьківщини, відданість своєму народу, гордість за свій народ, прагнення захистити його надбання, продовжити примноження його загальнолюдських і національних морально-духовних цінностей. Патріотизм проникає в усе, що пізнає, робить, до чого прагне і що любить особистість. Як зазначав В.О. Сухомлинський, патріотизм як діяльна спрямованість свідомості, волі, почуттів діалектично пов'язаний з освіченістю, етичною, естетичною й емоційною культурою, світоглядною стійкістю, творчою працею. Виховання патріотичної свідомості, почуттів і переконань неможливо відокремити від складного цілісного процесу формування особистості.

Джерелами патріотичного виховання є рідне слово батька і матері, колискова пісня, культ Матері та Батька, рідна оселя, садиба, батьківщина і Батьківщина, героїчне минуле народу, життєдіяльність історичних постатей народу (політичних діячів, вчених, письменників, діячів мистецтва і культури), конкретна діяльність особистості щодо матеріального та культурного збагачення своєї країни.

В арсеналі діяльності з патріотичного виховання підростаючого покоління є багато засобів і методів впливу. Однак головне – це включення кожної особистості в конкретну діяльність з творення й примноження багатства і краси своєї Вітчизни.

Останній рік став для України роком доленосних і трагічних подій. Переважна більшість громадян України, серед яких є і діти, і молодь, виявили високу патріотичну свідомість та міцну громадянську позицію. Це є свідченням системної виховної роботи педагогічних колективів навчальних закладів.

Проявом патріотичного духу, свідченням формування Української політичної нації стало масове використання української національної та державної символіки, українського традиційного одягу, жовто-блакитних кольорів.

У методичних рекомендаціях МОН від 27.10.2014 № 1232 з організації патріотичного виховання дітей та учнівської молоді для використання у навчальних закладах України зазначено: «Патріотичне виховання має наскрізно пронизувати весь навчально-виховний процес, органічно поєднувати національне, громадянське, моральне, родинно-сімейне, естетичне, правове, екологічне, фізичне, трудове виховання, базуватися на національній історії, знанні та відстоюванні своїх прав,

виконанні конституційних і громадянських обов'язків, відповідальності за власне майбутнє, добробут та долю країни».

Вагому роль у пропагуванні ідеї патріотичного виховання як національного пріоритету України, набутті підростаючим поколінням громадянських якостей, соціального досвіду відіграє учнівське самоврядування.

Основними формами організації роботи якого є: проведення флешмобів «Робітнича молодь Рівненщини – за мир!», фестивалів, проектів, соціальних та благодійних акцій, написання та захист науково-дослідних, пошукових робіт «Герої, що стали ангелами», оформлення галереї стінгазет та учнівських фоторобіт під гаслом «Погляд на події в Україні», інших заходів патріотичного спрямування. Окремої уваги заслуговує волонтерська діяльність учнівських та педагогічних колективів педагогів профтехзакладів. Реалії сьогодення визначили новий напрям волонтерської роботи – психологічна та моральна підтримка воїнів Збройних Сил України, Національної гвардії. Учні ПТНЗ брали участь у всеукраїнських акціях «Лист пораненому», «Хвиля доброти», «Ланцюг миру».

Звертаємо увагу, що з метою відновлення, збереження і популяризації у суспільстві здобутків Українського народу у боротьбі за свободу та незалежність; виховання у зростаючого покоління патріотизму, формування національної ідентичності, вшанування подвигу та героїзму захисників української державності **Указом Президента України від 14 жовтня 2014 року № 806 встановлено День захисника України, що відзначатиметься щорічно 14 жовтня.**

У 2015 році Україна разом із світовою спільнотою відзначатиме 70-ту річницю Перемоги над нацистськими окупантами та завершення війни у Європі. До днів Пам'яті та примирення 8-9 травня 2015 року пропонуємо долучитися до акції «Ті, хто боролися за Свободу».

Тому одним із найважливіших завдань педагогічних працівників профтехзакладів є продовження роботи з формування в учнівської молоді патріотичного виховання.

На виконання наказу НМЦ ПТО від 29.01.2015 № 2, з метою формування громадянсько-патріотичної активної позиції в учнівської молоді та педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів Рівненщини враховуючи методичні рекомендації НМЦ ПТО від 26.08.2014 № 04/03-11-147 відбувається конкурс творчих робіт на тему «Виборюючи незалежність».

Завданнями Конкурсу є:

- пошук, дослідження, вивчення подій з листопада 2013 до сьогодення;

- осмислення та власне бачення революції гідності;

- активізація творчого потенціалу небайдужої учнівської молоді, педагогів профтехосвіти та налагодження тісної співпраці між ними;

- привернення уваги українського суспільства до життєвих проблем дітей, що опинились в зоні антитерористичної операції;

- сприяти формуванню національної свідомості, критичного мислення, ініціативності, творчому підходу до справи, відповідальності за свої дії та вчинки: громадській, волонтерській діяльності, пошуковій, дослідницькій та проектній діяльності, дискусійним клубам, діяльності учнівських прес-центрів, флеш-мобам, акціям.

Конкурс відбувається у два етапи. На перший етап Конкурсу «**Україна – єдина країна»** подано кращі методичні розробки першого уроку враховуючи лист Міністерства освіти і науки України від 16.06.2014 р. № 1/9-318 «Про тему Першого уроку в 2014-2015 н.р.» підтверджені фото-відео матеріалами.

На другий етап Конкурсу подаються творчі роботи, дослідницько-пошукові матеріали про події, людей, які брали участь у революції гідності; долі

людей, які були в зоні бойових дій, волонтерську діяльність, розробки виховних заходів, уроків мужності, авторські вірші.

Журі конкурсу творчих робіт серед учнів та педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів Рівненщини на тему «Виборюючи незалежність» підведе підсумки до 20. 03. 2015 року.

Овсійчук Юлія Василівна
Практичний психолог ВПУ-22 м.Сарни

Вплив ЗМІ на психіку молоді в умовах інформаційної війни

Інформаційна війна́ (англ. *Information War*) – використання і управління інформацією з метою набуття конкурентоздатної переваги виходячи зі змісту та ролі інформації у сучасному світі, американський дослідник М. Маклуен виводить цікаву тезу, що звучить так: „Істинно тотальна війна — це війна за допомогою інформації". Відомо, що великомасштабні інформаційні технології, які дістали назву „інформаційних воєн", мають тисячолітню історію. Вже у Біблії згадано Гедеона, який під час воєн регулярно вдавався до залякування ворога. Одного разу він так залякав супротивника, що той розгубився і вдарив по своїх військах. Прикладів інформаційного впливу на моральну, духовну стійкість супротивника можна знайти чимало і у древньому Римі, і в епоху феодалізму (боротьба з „єрессю", за „істинну віру" тощо), і в пізніші часи. Особливого значення інформаційні війни набули у XX столітті, коли газети, радіо, а потім і телебачення стали справді засобами масової інформації, а поширювана через них інформація – справді масовою. Від часу проголошення незалежності України Російська Федерація веде постійну інформаційну війну проти України. Особливо вона була інтенсифікована в роки правління проросійського режиму Януковича [5]. Від початку агресії Російської Федерації (лютий 2014) російська пропаганда набула форм геббельсівської пропаганди часів Другої світової війни. Мета інформаційної війни — послабити

моральні і матеріальні сили супротивника або конкурента та посилити власні. Вона передбачає заходи пропагандистського впливу на свідомість людини в ідеологічній та емоційній галузях. Очевидно, що інформаційна війна – складова частина ідеологічної боротьби. Вони не призводять безпосередньо до кровопролиття, руйнувань, при їх веденні немає жертв, ніхто не позбавляється їжі, даху над головою. І це породжує небезпечну безпечність у ставленні до них. Тим часом, руйнування, яких завдають інформаційні війни у суспільній психології, психології особи, за масштабами і за значенням цілком співмірні, а часом і перевищують наслідки збройних воєн. Комусь із великих приписують вислів про те, що в XXI столітті війни вестимуться з допомогою телекамер, а не бомб і кулеметів. Україна нині повним ходом бере участь у своїй першій Вітчизняній війні, у якій доводиться оборонятися від всіх сучасних методів її ведення – зброї, економічних та інформаційних важелів впливу. Отож бойові дії розгортаються не тільки в окопах, а в інформаційному просторі держави. За його допомогою ворог намагається маніпулювати практично всім населенням, особливо молоддю. Інформаційна війна – це нескінченний потік новин і повідомлень, глобальні емоційні атаки в соціальних мережах, і локальні бої в коментарях до блогів та форумів. Все це впливає на громадянську позицію, політичні погляди, руйнує психіку.

Взаємодія людини з засобами масової інформації – реальність сучасного життя. Телебачення та інтернет – ЗМІ визначають характер культури, впливає на свідомість кожної людини, змінюючи при цьому способи сприймання інформації. Факторами, які зумовлюють реагування людини на обговорювану в ЗМІ інформацію та становлення психічних якостей і властивостей особистості, є: об’єктивні характеристики самого засобу масової інформації, вік, стать, особливості психічної діяльності.

Серед особистісних характеристик це – емпатійність, рівень агресивності, прагнення до переживання гострих відчуттів, тривожність.

Механізми впливу на людину заснований на врахуванні її психічних особливостей. При цьому значних успіхів досягли саме засоби масової

інформації. За їхніми шаблонами люди висловлюють "свою" думку, сперечаються один з одним, визначають відношення до політичних партій і суспільних лідерів, виховують дітей, одягаються, лікуються, худнуть, вибирають покупки і взірці для наслідування, закохуються.

В умовах інформаційної цивілізації ЗМІ мають величезні можливості для маніпулювання, вони вже сьогодні здатні домагатися від людей потрібного світосприйняття, закладати необхідні стереотипи поведінки, програмувати їхні бажання, формувати реальну однодумність у країні й світі. Різке підвищення ролі ЗМІ в політичному і громадському житті дало підстави для появи цілого ряду концепцій, що обґрунтовують пріоритетну значимість цього інституту в житті суспільства та настання епохи "медіо - чи телекратії". Вчені попереджають навіть про можливість появи нового виду світової диктатури, заснованого на всевладді ЗМІ, тобто про інформаційний тоталітаризм. Досвід показує, що роль ЗМІ як форми влади має тенденцію до посилення. В інформаційному суспільстві вони можуть стати чільним фактором прийняття і регуляції не тільки політичних, але й психологічних рішень. Засоби масової інформації, насамперед телебачення, нині не стільки відбивають та інтерпретують дійсність, скільки конструюють її за своїми правилами і за установками замовників. Маючи всі можливості впливу на людей, їхню психіку, ЗМІ в майбутньому потенційно можуть підім'яти під себе всі інші галузі влади, поставити їх у залежність від власних інтересів. Це створює серйозну небезпеку для стійкого розвитку сучасного суспільства.

З метою визначення частоти звернення учнів до засобів масової інформації, мети використання та значення для них різних видів ЗМІ (радіо, телебачення, Інтернету) були проведені бесіди та анкетування. Слід зазначити, що відповіді досліджуваних нами учнів різних курсів, спеціальностей дещо відрізнялись кількісними показниками (у%), однак, тенденція розподілу варіантів відповідей (за результатами досліджень) зберігалась. В цілому вказані ЗМІ служать їм як для виконання учбових завдань, так і для проведення вільного часу.

Отже, біля 60% опитаних учнів вільний від занять та підготовки до них час проводять найчастіше за комп'ютером, менше – біля телевізора і рідко – слухають радіо. 92% учнів вказали, що використовують Інтернет щодня, 8% - 4-6 раз на тиждень. Метою перебування в мережі Інтернет називають спілкування – 92%; пошук інформації учбового змісту (рефератів,статей, доповідей та ін.) – 61,5%; отримання цікавої інформації з різних питань (музика, мода, здоров'я тощо) – 58%; перегляд художніх фільмів – 42%; розваги (ігри, гумор та інше) – 38%.

Інтернет у багатьох випадках виконує роль телебачення – забезпечує перегляд пропущених телевізійних програм. Вивчення частоти перегляду учнями телевізійних передач дало наступні результати: один раз на тиждень – 36%, 2-3- рази –31 %, 4-6 разів – 12%, щодня – 18%, не дивляться зовсім –3%. Зазвичай учні дивляться новини (60%), художні фільми, розважальні шоу (47%), музичні програми (40%), науково пізнавальні програми (27%), спортивні програми (19%) та мультфільми (15%). Надмірне захоплення подібною кінопродукцією, розважальними шоу, серіалами, музичними передачами не сприяє формуванню адекватного світосприймання, наукових переконань і світогляду та перешкоджає розвитку особистісної активності. Значно менше, порівняно із Інтернетом та телебаченням, сучасна молодь слухає радіо. Так, 50% вказали на те, що зовсім його не слухають, 1 раз на тиждень -15%, 2-3 рази – також 15%, 4-6 раз –12% та лише 8% - щодня. Слухають радіостанції, які транслюють музику. Домінуючий інтерес до музики задовольняється також за допомогою Інтернету, телебачення та мобільних телефонів. Слід зазначити, що читанню книг задля задоволення надають перевагу тільки 10% досліджуваних, при чому частина з них – в електронному варіанті через Інтернет. Оцінюючи, що для кожного з них означають ЗМІ, учні вказували, що це: „джерело інформації" (65%), „засіб для маніпуляції" (13%), „побутова річ" (8%), не відіграють значної „ролі" (9%), „зло" (6%).

Отже, ЗМІ виступають для молоді як чинник моделювання та формування системи поглядів на світ, тому що учні приділяють їм багато вільного часу.

Драматичні події останніх місяців вже мають свої перші негативні наслідки в психіці і поведінці учнів. Це багаторазове збільшення рівня агресивності, яке виявляється в збільшенні кількості учнівських бійок і сутичок. Інформаційний потік, якому молода психіка тільки вчиться опиратися, тривожні „повідомлення з фронту", величезна кількість фото та відеоматеріалів, що документують ситуацію у Криму й інших регіонах, розмови про можливе розгортання війни на території України, подальшу економічну та політичну дестабілізацію стали факторами хронічної травматизації дітей. На відміну від дорослих, самостійно впоратися з таким стресом незрілій підлітковій психіці іноді буває досить складно. Загалом молодь має типові реакції на стрес-фактори. Демонстрація хоробрості, аж до повної втрати інстинкту самозбереження, компенсаторні реакції, егоцентризм. В сучасних умовах інформаційної війни, в поведінці молоді і підлітків спостерігаються різноманітні реакції імітації, створення героїв та антигероїв, та їх послідовників, поява нових молодіжних субкультур, які базуються на нетерпимості до інших та можуть бути дуже небезпечними. Великою загрозою є те, що у молоді може сформуватися синдром віктимності. Його можна побачити у народному фольклорі, яким обростають трагічні події останніх місяців. Синдром жертви привчає мислити і відчувати себе ущемленою, слабкою стороною, яка самотужки нездатна дати собі раду. Це позиція вічного приниження. Таке самопозиціонування веде у глухий кут. Чим швидше ми це усвідомимо, тим краще.

На будь-якій війні найвищою нагородою є не ордени і медалі, а життя. Завдання воєначальників - перемогти, завдання рядових учасників - вижити. Втім, у випадку інформаційної війни вижити означає зберегти максимально розсудливе, адекватне суспільство. Чи не це потрібно зараз Україні?